

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

ŞUBAT 2019

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör
Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ
İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni
Veysel İŞILDAR
İstanbul Müftü Yardımcısı

DERLEME HEYETİ
Başvaiz Fatma BAYRAM (*Dini Bilgiler*)
Vaiz Şule DÜNDAR (*Dini Bilgiler*)
Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR (*Ayetler ve Tefsirleri*)
İmam Hatip Dr. Mesut ÇAKIR (*Hadisler ve Şerhleri*)
İmam Hatip Emir Faysal ARVAS (*Dini Bilgiler*)

Tashih: Vaiz Dr. Nurhayat HARAL YALÇI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

AYET-İ KERİME VE MEALİ

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

“Kolaylığı seç, iyi olanı emret, cahillere aldırma!”

Araf 7/199.

Bu ayette bütün ilahi dinlerin üç temel ahlak kuralına yer verilmiştir: 1- İnsan ilişkilerinde kolaylık yolunu seçmek, başkalarını külfet ve meşakkate sokacak tutum ve davranışlardan, beklentilerden uzak kalmak (*Zemahşeri, II, 110*). İnsanları suç ve hataları sebebiyle cezalandırarak sıkıntıya sokmak yerine onları bağışlayarak rahatlatmak anlamındaki af da sonuçta kolaylık manası taşımaktadır. 2- İyiliği emretme. Râzî maruf terimini, “yapılması gerekli olan, yapılması yapılmamasından daha iyi olan her türlü iş” şeklinde açıklamıştır (*Râzî, XV, 96*). 3- Cahillere aldırmmak. Ayetteki cahil kelimesi, bilgisizlikten ziyade saldırganlık, barbarlık, zulüm, haksızlık, küstahlık, inatçılık gibi kötü huylardan oluşan ahlak bozukluğunu ifade etmektedir (kelimenin bu anlamı için bk. Mâide 5/50; Feth 48/26).

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَبَسِّرُوا، وَلَا تُنْفِرُوا

“Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, ürktmeyiniz.”

Buhâri, İlim 11, Edeb 80, Cihâd 164; Müslim, Cihâd 6-7.

Peygamber Efendimiz ashabına muhtelif vesilelerle kolaylık göstermelerini, zorluk çıkarmamalarını emreder, insanları ürktmeyip onlara müjde vermelerini tavsiye ederdi. İnsan bilmediğinin düşmanıdır. İslamiyet’i bilmeyenlerin ona şüpheyile bakması, ona karşı soğuk ve ürkek davranması gayet tabiidir. Zira hem İslam diyarında yaşayanlara hem de İslam’ı tanımayanlara uzun zamandan beri bu güzel din kasıtlı olarak yanlış tanıtılmıştır. Onun barbarlık dini olduğu söylenmiş, insan ruhuna önem vermediği anlatılmış, hatta onun el kol kesmekten başka bir özelliği bulunmadığı propaganda edilmiştir. Çocukluğundan beri bu iftiraları duyarak yetişmiş, İslamiyet’i tanıyan, bilen ve onu yaşayan biriyle karşılaşmamış bir kimseye, sen dinimiz aleyhinde konuşuyorsun diye katı ve sert davranmak, İslam düşmanlarına yardım etmek ve onları propagandalarında haklı çıkarmak olur. Böyle bir durumda her müslüman, kendisini Peygamber (s.a.s) tarafından İslamiyet’i öğretmek üzere görevlendirilmiş bir mürşit olarak düşünmelidir. Karşımızdaki şuurlu bir İslam düşmanı değilse, ona kolaylık göstermeli, zorluk çıkarmamalıyız.

NAMAZDA FATİHA SURESİNİ OKUMAK

Fatiha suresi Yüce kitabımızın ilk suresidir. Ondandır önce ayetler inmiştir fakat bir bütün olarak ilk inen suredir. Nüzul sırası itibarıyla beşinci suredir. Önem ve manasına göre bu sureye değişik isimler verilmiştir. Kur'an'ın ilk suresi olduğu için açan ve açış yapan manasına Fatiha, muhtevayı kendinde topladığı için 'Ümmü'l-kitap', dinin temel esaslarını içerdiği için 'el-Esas', birçok sırrın hazinesi olduğundan 'Kenz', dinin ana hatlarını ihtiva ettiği için 'el-Vafiye', tekrarlanan yedi ayet manasına 'Seb'u'l-Mesani', her namazda okunması ve içinde dua ayetleri olması sebebiyle 'es-Salat' gibi isimler verilmiştir. Bu mübarek sure besmele ile başlar. Bir kısım âlimler surenin başındaki besmelenin fazilet ve bereket için konulduğunu dolayısıyla sureden bir ayet olmadığı görüşünde, bir kısmı ise besmelenin Fatiha'dan bir ayet ve diğer surelerden de bir ayet olduğu görüşündedir. Birinci görüşe sahip olanlar cehri namazlarda besmelenin gizli okunması gerektiğini ve zammı sureleri okurken besmelenin çekilmeyeceğini belirtirler. İkinci görüşün sahiplerine göre ise cehri namazlarda hem Fatiha hem de zammı sure okurken besmele sesli okunur. Hanefi mezhebi birinci görüştedir, Şafii mezhebi ikinci görüştedir.

Beş vakit namazını kılan bir Müslüman günde kırk kez bu sureyi tekrarlar okur. Zira Peygamberimiz (a.s): *"Fatihatü'l-kitabı okumayanın namazı yoktur"* (Müslim, 'Salat' 34) buyurmaktadır. Müslim'in başka bir rivayetinde ise: *"Ümmü'l-kitabı okumayanın namazı yoktur"* ibaresi yer almaktadır. (Müslim, 'Salat' 36) Şafii uleması Peygamberimizin bu beyanını ve hiç terk etmediğini dikkate alarak namazda Fatiha suresini okumanın farz olduğu görüşündedirler. Hanefi uleması Müzemmil suresi 20. ayetinde geçen namazda *kolayına geleni oku* ayetini de dikkate alarak Peygamberimizin emrinin vücut ifade ettiği kanaatindedirler. Onlar göre farz olan kıraat Kur'an'dan bir parça okumaktır. Fatiha'yı terk, vacibi terk etmektir. Cemaat ile kılınan namazlarda Hanefi mezhebine göre imamın kıratı yeterlidir. İmama uyan kıraatte bulunamaz. Şafii âlimlerine göre ise cemaat mutlaka Fatiha okumalıdır. Fatiha'dan sonra âmin demek sünnettir. Bir hadis-i şerifte: *"Bana namazda olsun duadan sonra olsun, Allah tarafından âmin demek nimeti verildi. Bu, Harun müstesna benden önce kimseye verilmemişti; Musa dua eder Harun da âmin derdi. Siz de duanızı âmin ile bitiriniz! Bu suretle Allah onu kabul eder"* (Suyuti, el-Câmiu's-sagîr, I, 38) buyrulmaktadır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”

Al-i İmran 3/180.

Tefsirlerde bu ayetteki cimrilikten maksadın ne olduğu hakkında “ilmi ve gerçeği gizlemek ve malî tasarruflardaki cimrilik” anlamında iki farklı değerlendirme mevcuttur. Birincisine göre ayet, Hz. Peygamber’in özelliklerini ve peygamberliğini bildikleri halde bu bilgileri gizleyen ehl-i kitap hakkında inmiştir. Daha güçlü görünen ikinci değerlendirmeye göre ise ayet, malını Allah yolunda cihad için harcamayanlar veya malının zekâtını vermede cimrilik gösterenler hakkında inmiştir (*Reşid Rızâ, IV, 257*). Allah’ın insana lütfundan vermiş olduğu nimetleri, malı ve serveti yaratılış gayesine uygun bir şekilde harcamayıp cimrilik edenler ve onu sınıksız tutanlar güzel ve yararlı bir şey yaptıklarını sanırlar. Oysa yaptıkları kendileri için kötülüğün ta kendisidir. Çünkü bu davranışları hem dünyada hem de ahirette onları küçük düşürecek, alçaltacaktır.

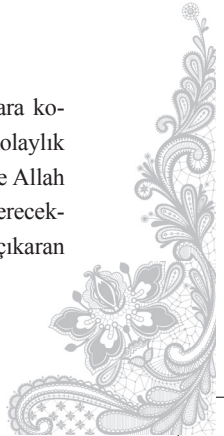
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانُهُ

“Nerede rıfk varsa, orada güzellik vardır. Kolaylığın bulunmadığı her şey çirkindir.”

Müslim, Birr 78.

Rıfk, söylenen sözde, yapılan işte, gösterilen davranış ve tutumda hep insanlara kolay geleni tercih etmek, onlara karşı nazik ve yumuşak olmak demektir. İnsanlara kolaylık ve anlayış göstermek manasına gelen rıfk, güzel huyların en değerlisidir. Bu sebeple Allah Teâlâ kolaylık gösterenlere, diğer güzel huylulara verdiğiinden daha fazla mükâfât verecektir. Kolaylık gösteren kimseler hem Allah’a hem kullarına güzel görünür. Zorluk çıkaran kimseler de hem Allah’a hem kullarına çirkin görünür.

ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİNDEN: HALÎM

Bir anlık öfkeyle işlenen suçların, gelip geçici tamahlarla alt üst olan hayatların çağındayız. Bu sınırsızlık yalnızca çağımıza özgü değil elbet. İnsanın anladığını/bildiğini sanıp, Rabbine saygılı olmayı ve kendini kontrol etmeyi terk ettiği her dönemin firavunlarını, nemrutlarını üreten zihniyet budur.

Bilgimiz azaldıkça her şeyi bildiğimizi sanmaktan doğan sahte özgüvenlerin, atıp tutmaların, firavunca, nemrutça tavırlarla gücü yettiğine zâlimce hükmetmenin çağında, Halîm isminin içerdiği sekinete, sabra, ileri görüşlülüğe ve insana saygıya ne çok ihtiyacımız var. Çünkü Halîm “sabrırlı ve temkinli olan, acele ve kırgınlıkla muamele etmeyip ileride meydana gelecek gelişmelere fırsat tanıyan” demektir.

Esmâ-i Hüsnâ müellifleri bu ismi “cahilin yersiz davranışlarından, asinin isyanından etkilenip öfkelenmeyen; tahriklere kapılmayan, geniş af ve teenni sahibi” şeklinde açıklamışlardır. Bu isim insan olmanın kaçınılmaz sonucu olan hatalarımıza karşı Rabbimizin müsamahasını ifade eder.

Hilmin olmadığı yerde iyi ahlaktan söz etmek imkânsızdır. Bağışlayıcı, hoşgörülü, anlayışlı, sabırlı, özverili, cömert, adil, hakkaniyetli vs olabilmek hep kişinin kendine hâkim olması ve fevri/kontrolsüz davranmaması anlamına hilmle alakalıdır.

Halîm ismi en çok Peygamberlerde tecelli etmiştir. Onların insanların en cahil ve inatçı kesimiyle uğraşmak zorunda kalmaları ve her çeşit insandan oluşan toplumlara hitap etmeleri bu isimle ahlaklanmış olmalarını zorunlu kılar. İnsanları eğitme ve geliştirme mevkiinde olan eğitimcilerin, her alandaki danışman ve rehberlerin öncelikli olarak bu ismin tecellisine ihtiyaçları vardır. Hz. Musa’nın heyecanlı ve aktif bir genç iken yükleneceği muazzam sosyal görev öncesi Kur’an’da hilm vasfıyla nitelenmiş Şu-ayb (a.s)’ın yanına gönderilmesi ve uzunca bir süre onun rahle-i tedrisinden geçmesi boşuna değildir.

*Ey rahmeti bol padişah, cürmüm ile geldim sana
Ben eyledim hadsiz günah, cürmüm ile geldim sana
Hadden tecavüz eyledim, günah deryasın boyladım
Malum sana ben neyledim cürmüm ile geldim sana*

Cürm: Günah, isyan, hata

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

“Sen onlara sırf Allah’ın lütfu sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile, iş hakkında onlara danış, karar verince de Allah’a güven, doğrusu Allah kendisine güvenenleri sever.”

Al-i İmran 3/159.

Kaba ve katı kalpli bir kimse –başka bazı erdemlere sahip olsa da– muhataplarında nefret uyandırır; insanlar böyle bir kimseyi dinlemek istemezler veya onun arkadaşlığına katlanamazlar. İslam gibi evrensel bir mesaj getiren, âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan (Enbiyâ 21/107) ve yüce bir ahlak üzere bulunduğu bildirilen (Kalem 68/4) bir Peygamber’in bu kötü vasıfları taşıması düşünülemez. İbn Atıyye’nin kaydettiğine göre semavi kitaplarda Hz. Peygamber’in özellikleri anlatılırken bu kötü sıfatları taşımadığı da vurgulanmıştır (I, 533). Burada görüldüğü gibi Kur’an-ı Kerim de aynı vurguyu yapmakta ve Hz. Peygamber’in uygulamalarının bunun kanıtı olduğunu ifade buyurmaktadır. Şüphesiz bu ayet Hz. Peygamber’in büyük-lüğünü, yüksek ahlakını ve yüreğinin katı olmadığını, aksine şefkat ve merhametle dolu olduğunu gösterir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ، وَلَا أَمْرًا، وَلَا خَادِمًا، إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ، فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ، إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ، فَيَنْتَقِمَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

Resûlullah (s.a.s), Allah yolunda savaşma hali dışında ne bir kadına ne bir hizmetçiye, kısacası hiçbir kimseye eliyle vurmadı. Kendisine fenalık yapan kimseden intikam almaya kalkmadı. Yalnız Allah’ın yasak ettiği şeyler çiğnenince, o yasağı çiğneyenden Allah adına intikam alırdı.

Müslim, Fezâil 79.

Peygamber Efendimiz insana büyük değer verirdi. Bir kimsenin şerefini zedeleyecek, onurunu kıracak söz söylemez, kimseyi eliyle cezalandırmazdı. Hz. Âişe annemiz onun kadın ve hizmetçiyi dövmediğini özellikle belirtmektedir. Çünkü o devirde kadına ve hizmetçiye kimse insan gözüyle bakmazdı. Resûl-i Ekrem Efendimiz bu insanlık dışı uygulamayı hiç tasvip etmedi. İnsanın eşine ve hizmetçisine nasıl davranması gerektiğini güzel davranışıyla ortaya koydu. Eşlerini ve hizmetçilerini hiç dövmeydi; onlara eliyle hiç vurmadı. Eşini döven kimselerin iyi insanlar olmadığını söyledi. Resûlullah Efendimiz şahsına yapılan hak-sızlıkların intikamını almadı. Kendine bağırıp çağıran, hırkasını şiddetle çekecek kadar kabalık yapan kim-selere ne kırıcı bir söz söyledi ne de onların yaptığına karşılık verdi. Ama bir kimse Allah’ın koyduğu ya-saklardan birini çiğnemişse, kim olduğuna bakmadan ve onu affetme yoluna gitmeden derhal cezalandırdı.

FATİHA SURESİ

Bu mübarek sure, Kur'an-ı Hâkim'in ilk suresi ve kabul edilen görüşe göre de Mekke'de indirilmiştir. İslam bilginlerinin yaygın kanaatine göre: *“Andolsun, biz sana tekrarlanan yedi ayeti ve büyük Kur'an'ı verdik”* (Hicr, 15/87) mealindeki ayet bu sureye işaret etmektedir. *“Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur”* beyanıyla beşerin zihnini meşgul eden ve insanlık tarihi boyunca cevabı aranmakta olan sorunun cevabını verir. Âlemler bir ve tek olan bir yüce kudret tarafından yaratılmıştır. Bu âlemin bir sahibi var. Yalnız değiliz. Bizim dışımızdaki varlıklar da sahipsiz değildir. Bütün kâinatı idare eden bir güç vardır. Övgüye layık yegâne varlık O'dur. O kendisini övdüğü gibidir. Bizim beşer nispetinde dile getirdiğimiz övgüler Rabbimizin şanına layık olmasa da rahmetiyle ibadetlerimizi değerlendirip mükâfatlandırır. *“O Rahman ve Rahim'dir.”* Dünyada nimet bahşeden, ahirette mükâfat verendir. *“Din gününün sahibidir.”* Bu hayattan sonra yeni bir hayat başlayacak ve orada herkes yaptıklarının hesabını verecektir. Bu dünyadaki hayatın her anı kayıt altına alınıp ahirette karşımıza çıkacak ve yaptıklarımızla muhakeme olacağız. *“(Allahum!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.”* Bazı âlimlere göre bu cümle Allah'a nasıl hamd edilmesi gerektiğinin cevabıdır. Yani *“kul Rabbini nasıl över”* sorusuna, *“O'na ibadet ederek ve sadece O'ndan yardım dileyerek”* bu görevini yerine getirir diye cevap verilebilir. Bu ayet aynı zamanda insanın şahsiyetine yakışmayan batıl tutum ve davranışlardan uzak, onurlu bir duruşun ifadesidir. Allah'a ibadet, ruhen ve bedenen insana yakışan haldir. *“Bize doğru yolu göster.”* Rabbimizden istediklerimizin başında istikamet gelir. Yani şaşmamak, aldanmamak, sapmamak için niyazda bulunmak. Yunus'un dediği gibi:

Yol odur ki doğru vara

Göz odur ki Hak'kı göre

“Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!” Rabbimizin başta gelen lütuflarından biri imandır. Bizden imanıyla, ibadetiyle istikamet bulan mümin kulların yolunu talep etmemiz istenmektedir. İsyanlarıyla Allah'ın emirlerinden yüz çevirmiş, peygamberlerin uyarılarına kulak vermemiş ve dolayısıyla gazaba uğramış olanların yolundan ve hayatından; iman iddiasında bulunmakla beraber imanın temel ilkelerinden sapmış ehl-i dalalet ve ehl-i cehalet insanların fıkriinden ve hayatlarından bizleri uzak tutmasını Rabbimizden talep etmekteyiz.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Nerede olsanız, o sizinle beraberdir. Allah, bütün yaptıklarınızı hakkıyla görendir.”

Hadid, 57/4.

Yüce Allah insanların her hareketini görür ve iştir. Allah, insan nerede olursa olsun yaptıklarından haberdardır. İnsanlar bunun bilincinde olmalı ve hayâ içerisinde davranmalıdır. Hayalî bir kişi de bunun bilincindedir. Kötü davranışlardan uzak durur.

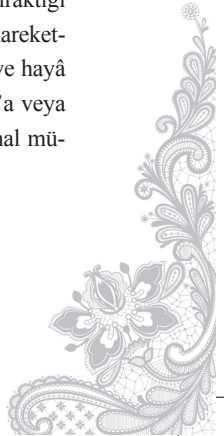
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

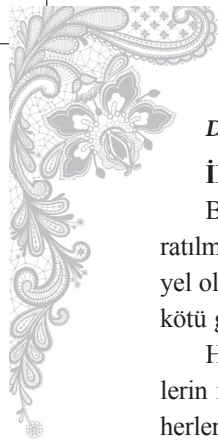
كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خَدْرِهَا وَكَانَ إِذَا كَرِهَ شَيْئًا عَرَفْنَاهُ فِي وَجْهِهِ

“Resûlullah (a.s) örtünme çağına girmiş bir genç kızdan daha utangaçtı. Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde bunu yüzüne bakınca anlardık.”

Buhâri, Menâkıb 23, Edeb 72, 77; Müslim, Fezâil 67.

Resûl-i Ekrem (s.a.s) kendisine hoşlanmadığı bir şey söyleyen veya huzurunda uygun olmayan bir iş yapan kimsenin hatasını başkalarının yanında yüzüne vurmadığı için, onun bu nevi davranışlardan ne ölçüde incindiğini bilemezlerdi. Fakat onun mübarek yüzüne bakınca, böyle bir kabalığın onu rahatsız ettiğini görürlerdi. Peygamber Efendimizin sahip olduğu üstün hayâ duygusu genç bir kıza benzetilmektedir. Bilindiği gibi İslam terbiyesiyle yetişmiş bir kız, ergenlik çağına girdikten sonra, çocukluk devresini artık geride bıraktığı düşüncesiyle sözüne, davranışına, giyim kuşamına çeki düzen verir. Böylece onun hareketlerine daha bir incelik, zerafet ve ölçü hâkim olur. İşte Allah’ın Resûlü üstün edep ve hayâ duygusu itibarıyla bir genç kızdan daha mükemmeldi. Onun bu üstün edebi, Allah’a veya insanlara ait bir hak çiğnendiğinde, olayın ayıp veya çirkin oluşuna bakmadan derhal müdahale etmesine engel teşkil etmezdi.

Dini Bilgiler

İNSAN TABİATI FITRAT

Beyhaki'de geçen bir hadise göre insanlar madenler gibi farklı özelliklerde yaratılmıştır ve yaratılışımız –yine madenler gibi- iyi ve kötü birçok hasleti potansiyel olarak içinde barındırır. Aynı hadiste Efendimiz kötü edep ve terbiyenin aynen kötü genler gibi insanda yerleşik hale gelebileceğini de söyler.

Hadiste insanların madenlere benzetilmesi aynı zamanda işlenmeyen cevherlerin işe yaramayacağına işaret etmesi bakımından da anlamlıdır. İyi maden cevherlerini meydana çıkarmak için nasıl bir gayret lazımsa insanda gizli olan güzel ahlak cevherlerini yakalayıp ortaya çıkarmak, geliştirip kalıcı hale getirmek için de öyle çalışmak gerekir. Dolayısıyla bu hadis insan karakterinde asaletin yanında milli, ahlaki ve kültürel terbiyenin büyük rolünü hatırlatmaktadır.

Efendimizin bildirdiğine göre her insan bir istidat ve kabiliyete uygun halde yaratılmıştır. O kapasiteye uyan davranışlar ve meslekler o kişiye kolay gelir; uymayanlarda zorlanır. Bu nedenle bilhassa meslek seçiminde ana baba ve öğretmenlere çok iş düşmektedir. Çocuğun yaratılış özelliklerini dikkate almadan onu bir mesleğe zorlamak hayat boyu huzursuzluk ve başarısızlık sebebidir. Aynı zamanda korkunç bir insan israfıdır.

Kuşkusuz meslek ve diğer meşgalelerden farklı olarak, güzel ahlak her yaratılıştaki insan için ulaşılması mümkün olan bir hedeftir. Efendimiz İbn Mace'de geçen bir hadisinde müminlerin en faziletlisinin ahlaki en güzel olanı olduğunu belirtir. İslam ahlakçıları huylardan en şerefli ve değerlileri on ana başlıkta toplamışlardır. Hayatın cilvesi şudur ki bu huylar bazen bir adamda bulunur, oğlunda bulunmaz; kölede bulunur, efendide bulunmaz. Allah bunları ebedi saadetini dilettiği kimselerde bir araya toplamıştır. Bu on haslet şunlardır:

- 1- Doğru sözlülük
 - 2- Savaş ve sıkıntı zamanlarında sebat ve sadakat
 - 3- İsteyene vermek
 - 4- İyiliğe iyilikle mukabele etmek
 - 5- Kendisine emanet edilen mal ve mevkilerin hakkını vermek
 - 6- Akriba ile iyi geçinmek
 - 7- Komşuluk hakkını gözetmek
 - 8- Arkadaş ve dostların hukukuna riayet etmek
 - 9- Misafire ikram
 - 10- Hayâ ve utanma duygusuna sahip olmak
- Şairin de işaret ettiği gibi sonuncu haslet bütün ahlaki meziyetlerin başıdır.

Edeb bir tâc imiş nûru Hüdâ'dan

Giy ol tâcî emîn ol her belâdan.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاصِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

“Zünnûn’u da (Yûnus) zikret! Hani öfkeli bir halde geçip gitmiş, bizim kudretimizin kendisine yetmeyeceğini zannetmişti. Sonunda karanlıklar içinde, “Senden başka hiçbir tanrı yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben kötü işler yapmışım!” diyerek yalvardı.”

Enbiyâ 21/78.

Zünnûn, Yûnus peygamberin lakabıdır. Balık tarafından yutulduğu için kendisine Zünnûn lakabı verildiği söylenir. Putlara tapan Ninevâ (Ninova) halkını tevhid dinine davet etmekle görevlendirilmiş olan Hz. Yûnus, halkı uzun süre hak dine davet etmesine rağmen, kendisine çok az kimse iman etmişti. Bu durum karşısında ümidini yitiren Yûnus, kavmine kızmış, onların başına gelecek bir musibetten kendisini kurtarmak için gemiye binip şehirden uzaklaşmıştır. Bindiği gemi, yükünün fazla olması sebebiyle batmaya yüz tutunca geminin yükünü hafifletmek üzere çekilen kura neticesinde denize atılmış ve bir balık tarafından yutulmuştur. İşte Yûnus’un karanlıklar içinde yaptığı duadan maksat bu balığın karnında iken yaptığı duadır. Yüce Allah Yûnus’un duasını kabul ederek onu bu sıkıntıdan kurtarmış, balık onu hasta bir halde açık bir yere bırakmıştır; Yûnus iyileştikten sonra tekrar kavmine dönmüştür. Kendilerinden ümit keserek terk ettiği kavmi ise, sonunda gerçeği görerek putperestliği bırakmışlar, tövbe edip Allah’ın birliği inancına döndükleri için azaptan kurtulmuşlardır.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ

“Yiğit dediğin, güreşte rakibini yenen kimse değildir; asıl yiğit kızdığı zaman öfkesini yenen adamdır.”

Buhârî, Edeb 76; Müslim, Birr 107, 108.

Kuvvetli olan bir kimse, kendinden güçsüz birini kolaylıkla yenebilir. Fakat nefsi yenmek, güçle, kuvvetle olacak iş değildir. Onun kendine has yolu yordamı vardır. Öfkemize yenik düştüğümüz zaman, Allah Teâlâ’nın bizim üzerimizdeki kuvvet ve kudretinin, öfkelendiğimiz adam üzerindeki bizim kuvvet ve kudretimizden daha üstün olduğunu hatırlamalıyız. Şimdi ben bu cahil ve kendini bilmez adamı affetmezsem, yarın kıyamet günü Allah Teâlâ’nın beni affetmesini nasıl umabilirim, demeliyiz. Öte yandan öfkeli bir suratın tabii halini nasıl yitirdiğini, kızgın insan çehresinin nasıl çirkinleştiğini gözümüzün önüne getirmeliyiz. Kızmakta ne derece haklı olduğumuzu, kızdığımız kimsenin haklılık payı bulunup bulunmadığını yeniden gözden geçirmeliyiz. Bunları süratle düşünürken Peygamber Efendimizin tavsiye buyurduğu bazı fiili yatıştırıcılara da başvurmeliyiz: Önce istiâze yani eûzü besmele çekerek öfkemizi körükleyip kabartan şeytandan Allah’a sığınmalıyız. Ayakta isek oturmalı, oturuyorsak yaslanmalı veya yere uzanmalıyız. Öfkemiz yine geçmemişse kalkıp soğuk su ile abdest almaliyiz. Ateşi ancak suyun söndüreceğini unutmamalıyız.

SALEVAT ALLAH'TAN RAHMET, ÜMMETTEN MUHABBET

Bir gün Mescid-i Nebevi'de bir adam *Allahım beni bağışla* diye dua etti. Buna şahit olan Peygamberimiz (a.s): *"Bu adam acele etti"* buyurdu. Sonra adamı yanına çağırıldı. Ona ve orada bulunanlara şöyle buyurdu: *"Biriniz dua edeceği zaman önce Yüce Rabbine hamd ü senada bulunmakla duaya başlasın. Sonra Peygambere salevat getirsin. Daha sonra dilediği şekilde dua etsin."* (Tirmizi, 'Deavat' 64) Başka bir zaman, dua adabına uyarak hamd ve salevattan sonra dua eden bir sahabiye görünce onun halini tasvip ederek şöyle buyurdu: *"Dua et kabul edilir, iste verilir."* (Nesai, 'Sehiv' 48) Bu nakillerden de anlaşılacağı üzere duanın bir usulü vardır. Önce Allah'a hamd sonra Rabbimizin mesajını bize ulaştıran Allah'ın kutlu elçisine salât ü selam getirmekle başlanır. Salat, dua, rahmet ve mağfiret manasına gelir; Selam ise barış ve esenlik demektir. Dilimizde salat ü selam, selavat olarak yaygınlık kazanmıştır. Peygamberimize, aleyhi's-salati ve's-selam, aleyhi's-selam, Sallallahu aleyhi ve sellem cümleleriyle selavat getiririz. Peygamberimiz (a.s) ümmetinden, her ismi anıldığında kendisine selâvat getirilmesini istemektedir. Tabiin âlimlerinden Abdurrahman b. Ebu Leyla şöyle naklediyor: Ka'b b. Ucre benimle karşılaşınca 'Sana bir hediye vereyim mi?' dedi ve şöyle devam etti: *'Bir gün Peygamber (a.s) yanımıza geldi, Biz: 'Ya Resûlallah! Sana nasıl selam vereceğimizi öğrendik. Peki, sana nasıl salâvat getireceğiz? dedik. Allah Resulü şöyle buyurdu: "Allah'ım Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine, tıpkı İbrahim ailesine rahmet eylediğin gibi rahmet et. Allah'ım! Muhammed ve Muhammed'in ailesine tıpkı İbrahim ailesine bereket ihsan ettiğin gibi bereket ihsan eyle. Şüphesiz sen övgüye en layık ve şanı en yüce olansın deyin."* Her namazda selam vermeden önce peygamberimize selâvat getiririz. Hatta öfkemizi, kızgınlığımızı yatıştırmak için peygamberimize selâvat getiririz. Bir kayıp ararken de bazı yörelerimizde selâvat getirilir. Vefat ilanı için minarelerimizde verilen salanın muhtevası peygamberimize salât ü selamdır. Selâvat bir manada bizim peygamberimize hasretimizi dindiren âdetavuslat ifadeleridir. Bu dünyada yüzüne hasret kalmakla çektiğimiz ıstırabımızın tesellisidir. Selâvat ümmetin vefasıdır. İsm-i Nebi geçtiğinde selâvat getirmemek ise cimriliktir. Hz. Ali'nin (r.a) rivayet ettiği şu hadis-i şerif, Resûlullah'a getirilen salât ü selamın ahiretteki mükâfatını müjdelemektedir: *"Kıyamet günü insanların bana en yakını bana en çok selâvat getirendir."* (Tirmizi, 'Vitr' 21)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

“Ey Dâvud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır.”

Sâd 38/26.

Dâvud’un yeryüzüne halife yapılması, onun geçmiş peygamberlerin halefi olarak onların misyonunu devam ettirmesi veya ülkesinde hükümdarlığın ona verilmesi olarak açıklanmıştır. Dâvud hem peygamber hem hükümdar olduğu için kelimenin her iki anlamıyla da halifedir. Burada şu noktalara da dikkat çekilmektedir: Herkes hakkında gerekli olmakla birlikte özellikle Dâvud gibi peygamber ve hükümdar olanlar için daha da önemli bazı görevler vardır. Adaletle riayet ve nefsanî arzuları yenmek bunların başında gelir. Aksine davranışlar, kişiyi Allah yolundan saptırır, dolayısıyla daha başka günahların işlenmesine de sebep olur.

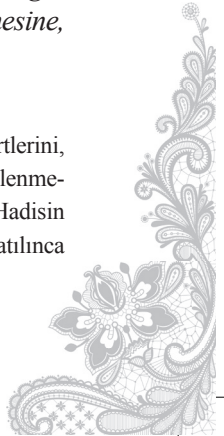
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ وَلَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ
فَاخْتَجَبَ دُونَ حَاجَتِهِمْ، وَخَلَّتِهِمْ وَفَقْرِهِمْ، اخْتَجَبَ
اللَّهُ عَنْهُ دُونَ حَاجَتِهِ وَخَلَّتِهِ وَفَقْرِهِ.

“Allah Teâlâ bir kimseyi müslümanların başına idareci yapar; o da halkın işlerinin bitirilmesine, ihtiyaç ve sıkıntılarının giderilmesine perde/engel olmaya kalkarsa, kıyamet gününde Allah Teâlâ da onun işlerinin bitirilmesine, ihtiyaç ve sıkıntılarının giderilmesine perde/engel olur.”

Ebü Dâvud, İmâre 13; Tirmizî, Ahkâm 6.

İdareci halktan kopuk yaşamamalı, onlarla iç içe olmalı, yönettiği kimselerin dertlerini, sıkıntılarını öğrenip yardımlarına koşmalıdır. Halka kapısını kapayan ve onlarla ilgilenmeyen idareciler, kıyamet gününde Allah Teâlâ’dan hiçbir yardım görmeyeceklerdir. Hadisin muhtelif rivayetlerinden anlaşıldığına göre yukarıdaki hadis, Hz. Muaviye’ye hatırlatılınca halkın ihtiyaçlarını takip etmesi için adam tutmuştur.

ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİNDEN: MELİK

Sözlükte “mâlik ve sahip olmak” anlamındaki “milk/mülk” kökünden türemiş olan bu ism-i şerif “görünen ve görünmeyen âlemlere, gerçek anlamda hâkim olup dilediği gibi tasarrufta bulunan” anlamındadır. Kısaca, Allah Teâla’nın dünya ve ahiretteki tartışılmaz ve hiçbir kayıtle sınırlanamaz hükümranlığını ifade eder.

Kur’an “mülk” ve “milk” mastarlarından türetilmiş çeşitli kelimeleri kullanmak suretiyle hertürlü hükümranlığın Allah’a ait olduğunu vurgulamaya büyük önem vermiştir (Al-i İmran 3/189; Fâtır 35/13; el-Mülk 67/1; el-En’am 6/75; el-Araf 7/185; el-Mü’minun 23/88; Yasîn 36/83). Bu manada mutlak melik/malik ancak Allah’tır. Hayatı bile kendi elinde olmayan beşerin bu sıfatlarla nitelenmesi ise asaleten değil, vekâleten; hakikaten değil mecazendir.

Kuşeyrî, Allah’ın yegâne mâlik olduğu bilincine ulaşan kimsenin herhangi bir mahluka boyun eğmeyeceğini söyler. İnsanların gücü elde etmek için onuru ve ahlaki ilkeleri terk edip para için her şeyi yapmaya hazır olmaları, bu imkânlarla sahip olan muktedir insanların kendilerinde sonsuz bir güç vehmetmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle, herhangi bir gücü (mevki, para vs) elinde tutan kişilerin, bu güçle her kapıyı açabileceklerini sanmaları biraz da çevrelerindeki insanların bütün ilişkilerini güce göre düzenlemelerinden kaynaklanır. Yani bizler malikü’l-mülke değil de dünyevi güçlere itibar ettikçe onların üzerimizdeki zorbalıklarını besleyerek geliştirmiş oluruz.

Bu ism-i şerifin lütfuyla kendisine mülk ihsan edilmiş olan kimse, mülkün hakiki sahibi olarak Allah Teâla’nın nasıl davrandığına bakıp kendisi de öyle davranmalı; hasisliğe kalkışmadığı gibi saçıp savurma yanlısına da düşmemelidir. Mülkün asıl sahibinin Allah olduğunu bilip insanları mülklerine göre değerlendirmemelidir. Bütün bunlara ilaveten “melik” isminin tecellisi olarak yeryüzünde her hangi bir işi yönetme mevkiinde olan kişi o işin her safhasına tam olarak hâkim ve sahip olmalıdır. Çünkü çoğu kere zafiyetten ve yetersizlikten kaynaklanan yönetim boşluğu mülkün elden gitmesine neden olur.

Yunus ne güzel söylemiş:

Mal sâhibi mülk sâhibi

Hani bunun ilk sâhibi

Mal da yalan mülk de yalan

Git biraz da sen oyalan

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا

“Erkek olsun kadın olsun, her kim de mümin olarak iyi işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar.”

Nisa 4/124.

Ayette ömrünü iyi ve güzel işlerle geçiren kimselerin dünyada ve ahirette elde edecekleri güzel sonuçlardan söz edilmekte, bunların başında gelen cennet ve ebedî saadet vaadinin Allah’a ait bulunduğu ve hiçbir kimsenin sözüne O’nun kadar sadık olamayacağı vurgulanmaktadır.

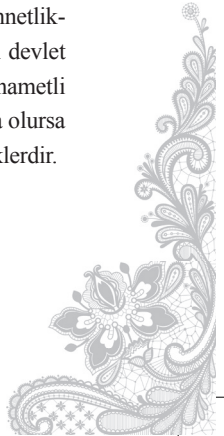
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلَاثَةٌ ذُو سُلْطَانٍ مُّقْسِطٌ مُّتَصَدِّقٌ مُّوَقِّقٌ، وَرَجُلٌ رَحِيمٌ
رَقِيقُ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِي قُرْبَىٰ وَمُسْلِمٌ، وَعَفِيفٌ مُّتَعَفِّفٌ ذُو عِيَالٍ

“Cennetlikler üç gruptur. Bunlar: Âdil ve başarılı devlet başkanı, Yakınlarına ve müslümanlara karşı merhametli ve yufka yürekli olan kişi, Ailesi kalabalık olduğu halde haram kazançtan sakınıp kimseden bir şey istemeyen adamdır.”

Müslim, Cennet 63.

Peygamber Efendimiz bazı konuları kolayca öğretebilmek için onları gruplandırarak anlatırdı. İnsanı cennete götüren güzel davranışları öğretirken de böyle yapmış ve cennetliklerden sadece üç grup kimseyi zikretmiştir. Cennet, Allah’ın buyruklarına uyan âdil devlet başkanlarını ağırlayacaktır. Akrabası olsun olmasın bütün müslümanlara karşı merhametli ve yumuşak davrananlar cennete gireceklerdir. Geçindireceği kimseler ne kadar fazla olursa olsun, dilenmeyi düşünmeyen ve harama el uzatmayan kimseler cenneti hak edeceklerdir.

BEREKET

Bereket günlük konuşmalarımızda çokça kullandığımız bir kelimedir. Sofra için bereket, ürün için bereket, alış-veriş için bereket, ömür için bereket, düğün için bereket temennisinde bulunuruz. Bu kelimenin başka bir türevi olan mübarek ve tebrik kelimelerini de sık kullanırız. Bayramı tebrik ederiz. Başarıyı tebrik ederiz. Önemli gün ve geceleri tebrik ederiz. İçimizdeki en iyi ve en samimi duygularımızın tercümanı olan bu kavramın anlamını çoğumuz açıklayamayız. Lakin biliriz ki iyi dileklerin en kapsamlı olanıdır. Bereket kelimesinin masdarı olan bürûkün asıl anlamı *“devenin bir yerde çöküp durması, orada kalıp beklemesi”*dir. Bu manaya bağlı olarak iyi ve hoş karşılanan bir şeyin devamlı olmasına bereket denilmiştir. Söz konusu şey maddi ise mevcudiyetini sürdürmek yani tükenmemek anlamında bolluk, manevi ise yine aynı anlamda saadet kelimeleriyle ifade edilmiştir. (DİA, Bereket) Bu kelime ile kullandığımız duruma göre işlerin iyi gitmesi, huzur ve mutluluğun var olması, ürünün çoğalması, duaların kabul olması, sağlık ve afiyet içerisinde bir hayatın devam etmesini dileriz.

Kur'an- Kerim'de iman ve takva ehli olanlar için gökten bereket ineceği müjdelenmektedir. Kur'an mübarektir ve indiği gece de mübarektir. Kerim Kitabımız evlere girerken selam ve bereket dilekleri ile girmemizi öğütlemektedir. (Nur, 24/61)

Hadis-i şeriflerde de yağmurun yağmasının, koyun beslemenin berekete vesile olduğu beyan edilmektedir. (Müsned, VI/2,5; İbn Mâce, “Ticaret” 69) Peygamberimiz (a.s) birlik ve beraberlik içinde olmanın ve paylaşmanın da berekete sebep olduğunu beyan ederek ümmetine yol gösterir. Bir gün sahabe-i kiram kendisine: *“Ey Allah'ın Resulü! Yiyoruz ama doymuyoruz”* dediğinde Resûlullah: *“Herhalde ayrı ayrı yiyorsunuz”* der. Onlar onaylayınca şöyle buyurur: *“Yemeği topluca yiyin. Başlarken de Allah'ın adını anın ki, bereketli olsun”* (Ebu Davud, ‘Et’ime’ 14; İbn Mâce, ‘Et’ime’ 17)

Yine Allah Resulü'nün beyanına göre bereket doğruluk ve samimiyeğin bir neticesidir. Bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur: *“Alışverişte bulunanlar birbirlerinden ayrılmadığı sürece kararlarını değiştirme hakkına sahiptirler. Eğer doğru söyler ve malın ayıbını açıkça dile getirirlerse, alışverişlerinde kendilerine bereket ihsan edilir. Ama yalan söyler ve kusurları gizlerlerse alım satımlarının bereketi yok olur gider.”* (Müslim, ‘Büyu’ 47; Buhari, ‘Büyu’ 19)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.”

Nisa 4/58.

Tarih boyunca insanların huzur ve mutlulukları iki sebeple kazanılmış veya kaybedilmiştir: Emanet ve adalet. Emanetler ehline verildiği ve adaletle riayet edildiği müddetçe cemiyette huzur ve saadet bulunmuş, hıyanetler ve haksızlıklar ise huzursuzlukların, kavgaların, savaşların, servet ve neslin helak olmasının baş sebepleri arasında yer almıştır. Emanet, korunması istenen maddi ve manevi değerdir. Adaletin gerçekleşmesi –âdil uygulayıcılar yanında– kimin neye layık, kimin neyi hak ettiği konusunda doğru, hakkaniyete uygun, dengeli bilgi ve ölçülere sahip olmaya bağlıdır. Uygulamada adaletin bozulmamasının iki teminatı vardır: a) İmana dayalı ahlak; b) Cemiyetin emanet ve sorumluluk duygusu içinde gerçekleştireceği denetim. Sağlam hukuk kuralları, ahlak ve kamu denetiminin bulunduğu yerde adaletin gerçekleşmemesi için bir sebep kalmaz.

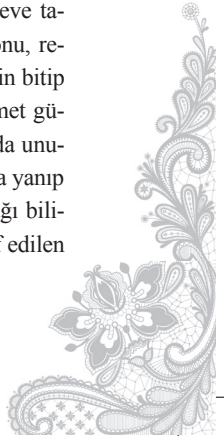
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّكُمْ سَتَخْرُصُونَ عَلَى الْإِمَارَةِ، وَتَكُونُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ،
فِنِعْمَ الْمُرْضِعَةُ وَبِئْسَتِ الْفَاطِمَةُ

“Siz yöneticilik alma konusunda pek istekli davranacaksınız. Halbuki o yanıp tutuştuğunuz görev, kıyamet gününde bir pişmanlık sebebi olacaktır.”

Buhâri, Ahkâm 7.

Bir kimse, layık olmadığı ve üstesinden gelecek yeteneği bulunmadığı bir göreve talip olmadan önce, Resûlullah Efendimizin haber verdiği kıyamet günündeki acı sonu, rezilliği ve pişmanlığı iyi düşünmelidir. Fâni dünyanın iki günlük sultanlığı için ahiretin bitip tükenmeyen rezilliğini göze almak nasıl bir akıldır? İyi ve âdil bir idarecinin kıyamet gününde Cenâb-ı Hakk’ın arşının gölgesinde barınacak yedi bahtiyardan biri olacağı da unutulmamalıdır. Üstesinden gelip gelemeyeceğini düşünmeden memuriyet alma hırsıyla yanıp tutuşan kimselerin bulunduğu bir zamanda, görevini mükemmell bir şekilde yapacağı bilinenlerin yöneticilikten görevinden kaçınmaları doğru değildir. Hatta kendisine teklif edilen böyle bir görevi almak, yerine göre bir zarurettir.

YÖNETİCİLİK İSTEMEMEK

Resûlullah (a.s) Medine çevresindeki bölgelerin İslam Devleti'nin eyaletleri haline gelmesi üzerine bu bölgelerin yönetimi için çeşitli kişileri görevlendirmiştir. Aynı zamanda kendisi Medine dışına çıktığında da yerine birini vekil olarak bırakmıştır. Bunların başında 12 veya 13 defa vekil bıraktığı âmâ sahâbi İbn Ümmü Mektum gelmektedir. Kaynaklarda Hz. Ali, Osman, Ebû Zer ve Sa'd b. Ubade'nin de aralarında bulunduğu on yedi vekilin adı anılır.

Efendimizin görev verdiği kimseler hakkındaki ölçüsü liyakat ve ferdi ehliyet idi. Bunlardan yetenekli çıkmayanları geri çağırma ve daha liyakatlisini göndermede de tereddüt etmezdi. Başka konularda bilgi ve yetenek sahibi olsa da bir işin üstesinden gelemeyeceğine inandığı kimseyi bu göreve getirmemiştir. Nitekim meşhur sahâbi Ebû Zer el-Gıfârî ve amcası Abbas'ın bu yöndeki talebini kabul etmemiştir. Çünkü onların bu görevin sorumluluğunu taşıyabileceklerine inanmıyordu.

Kendisinden bir yöneticilik isteyen Ebû Zerr'in omzuna elini koymuş ve ona şöyle demiştir: "Ey Ebû Zer, sen zayıf bir kimsesin, bu bir emanettir, kıyamet günü zillet ve pişmanlığa yol açar. Ancak hakkıyla elde edip kendine düşen sorumluluğu yerine getiren kimse bundan müstesnadır." (Müslim, İmare 16)

Bu meyanda ashabını bir görevi bizzat istemekten de sakındırmış ve bir işe ısrarla talip olanlara görev vermeyeceğini ifade etmiştir.

Hz. Peygamber ehil olmayan kişilere görev verilmesini kıyamet alameti olarak görmüş, bir topluluk içinde Allah'ın daha çok razı olduğu biri varken başka birini göreve getirenin Allah'a, Resûlüne ve müminlere ihanet etmiş olacağını söylemiştir. Ehil olmadığı halde sadece kendisine duyduğu sevgi ve yakınlık sebebiyle birini göreve getirene Allah'ın lanetini dilemiş ve bu günahına karşılık Allah'ın ondan ne bir tövbe ne de bir fidye kabul edeceğini bildirmiştir.

Aziz Mahmud Hüdayi makam mevki peşinde koşanları şöyle ikaz eder:

Ey tâlib-i dünya olan

Tahsil edip n'itsen gerek

Olsan eğer şâh-ı cihân

Bir gün koyup gitsen gerek

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى
وَاتَّقُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

“Ne hayır işleseniz Allah onu bilir. Azık edinin; kuşkusuz azığın en hayırlısı takvadır. Öyleyse bana saygı duyun, ey akıl sahipleri!”

Bakara 2/197.

Ayette geçen “azık edinin” ifadesi, “hayırlı ameller işleyerek ahiret hazırlığı yapın” anlamında da yorumlanmış; İbn Atıyye, Râzî gibi birçok müfessir bu yorumu tercih etmişlerdir (bk. İbn Atıyye, I, 273; Râzî, V, 168-169). Ancak bize göre bu ifadeyi maddi hazırlığı da kapsayacak şekilde yorumlamak takva şartını gerçekleştirme bakımından daha isabetli olacaktır. Takva kelimesi, “koruma, sakınma, esirgeme” anlamına gelen “vikâye” kökünden türetilmiştir. Seyyid Şerîf el-Cürcânî, *et-Ta'rifât* isimli terimler sözlüğünde takvanın sözlüklerde “İnsanın, ibadet ve güzel işler yaparak kendisine acı verecek durumlardan korunması” şeklinde tarif edildiğini; itaatler konusunda takva denildi mi bundan “ihlâs”, mâsiyetler söz konusu ise “terk ve sakınma”nın kastedildiğini belirtir. Takva sahibi kişiye “müttakî”, bazan da “takî” denir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أُرِيدُ سَفَرًا فَرَزَوْدَنِي. قَالَ: «رَزَوْدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى»، قَالَ: رِذْنِي، قَالَ: «وَعَفَرَ ذَنْبَكَ» قَالَ: رِذْنِي بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، قَالَ: «وَيَسِّرْ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ»

Bir adam Peygamber (a.s)’e gelerek “Yâ Resûlallah! Yolculuğa çıkıyorum; beni azıklandır” dedi. Resûl-i Ekrem de “Allah sana takva azığı nasip etsin” buyurdu. Adam tekrar “beni azıklandır” deyince “Allah günahını bağışlasın” buyurdu. O yine “Anam babam sana feda olsun beni azıklandır” deyince de “Allah bulunduğun her yerde, kolayca hayır yapmanı sağlasın” buyurdu.

Tirmizî, Daavât 45.

Sahabinin Resûlullah Efendimizden istediği, herhalde yiyecek, içecek türünden bir azık değildi. Onun istediği, bedene değil ruha fayda veren manevi azıktı. Bu sebeple Efendimiz ona “Allah sana takva azığı versin”, yani Allah’ın emirlerine uymayı, yasaklarından kaçmayı sağlasın, diye dua etti. Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’in bu güzel duası, “azığın en hayırlısının takva olduğunu” (Bakara, 2/197) belirten Ayet-i Kerimeye dayanmaktadır. Efendimiz, sahabinin ikinci defa talepte bulunması üzerine, ilk duasına bağlı olarak, şayet Allah’a saygıda kusur edersen, “Allah günahını bağışlasın” diye dua etti. Üçüncü olarak da, hem dünya hem ahiret saadetini içine alacak şekilde ve son derece kapsamlı bir ifadeyle, “Bulunduğun her yerde, kolayca hayır yapmanı sağlasın” buyurdu. İnsanın hayattaki en büyük gayesi çok hayır yapmak, bol sevap kazanmak olduğuna göre, Resûl-i Ekrem Efendimiz bu dua ile sahâbîsine en güzel temennide bulunmuştur.

NAZAR

Nazar, bakış ve görüş anlamına gelen Arapça kökenli bir kelimedir. Dilimizde, göz değmesi veya bakışlarla bir etki meydana getirme anlamına gelir. Yusuf suresinde Hz. Yakup'un (a.s) çocuklarını Mısır'a gönderirken onlara şehrin kapılarından toplu olarak girmemelerini, birbirlerinden ayrılarak farklı kapılarından girmelerini tavsiye etmesi hem kendi güvenlikleri açısından daha uygun hem de nazardan korunmak için bir önlem olması şeklinde yorumlanmıştır. (Yusuf, 12/67) Halk arasında nazar ayeti olarak da bilinen Kalem suresinin: *"O inkâr edenler Zıkr'ı (Kur'an'ı) işittikleri zaman, nerdeyse gözleri ile seni devirivereceklerdi. Hala da (kin ve hasetlerinden) 'Hiç şüphe yok ki o bir delidir' derler"* mealindeki ayet-i kerimesinin göz değmesinin gerçekliğine işaret ettiği bilinir. Bu yaygın kanattan dolayıdır ki bu ayet-i kerime evlerimizde, iş yerlerimizde bir tablo olarak duvarlarımızı süslemektedir. İbn Mace ve Ahmed b. Hanbel'in kitaplarında yer alan göz değmesi ile ilgili bir hadise şöyle nakledilir. Peygamberimiz ashabıyla Cuhfe denilen yere geldiğinde Harrar denilen dereye sahabeden Sehl b Hüneyf yıkanırken aniden rahatsızlanır. Hareketsiz olarak yerde kalır. Resûlullah'ın, sahabenin hastalığı hakkında kimden şüphelendiklerini sorması üzerine sahabe: Amr b. Rebia'nın Sehl'i yıkanırken gördüğünü söylerler. Resûlullah Amr'ı yanına çağırır ve öfkeli bir şekilde: *"Neden biriniz kardeşini öldürüyor"* der ve ekler: *"Biriniz kardeşinde beğendiği, hayran kaldığı bir şey gördüğünde ona mübarek olması için dua etsin."* (İbn Mace, 'Tıb' 32; Müsned, III/486) Bu olay hoşı giden bir şeyin zarar görmemesi için bereket duası ile önlem alınabileceğini göstermektedir. Günlük hayatımızda bir şeyden beğeni ile söz ettiğimizde hemen maşallah dememiz hususunda uyarılırız. Biz de beğenimizi maşallah kelimesi ile bereketlendiriyoruz.

Göz değmesinin asıl kaynağı kıskançlık duygusudur. Bu duyguda kin, düşmanlık ve intikam bulunur. Kıskançlık duygusu ne kadar şiddetli olursa göz değmesi de o derece şiddetli olur. Halk arasında söylenen 'Nazar hak-tır, deveyi kazana, yiğidi mezara koyar' sözü toplum nezdinde nazarın yerini belirler. Peygamberimizin (a.s): *"Göz değmesi gerçektir. Eğer kaderin önüne geçecek bir şey olsaydı nazar onun önüne geçerdi"* hadisi de nazarın etki gücüne işaret etmektedir. Bununla birlikte nazar etkisinin sınırsız olmadığı ve ilahi takdirin önüne hiçbir şeyin geçemeyeceği de bilinmelidir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلِّ شَيْءٍ
أَخْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ

“Şüphesiz ölüleri diriltecek olan biziz. Onların gelecek için yaptıkları her şeyi ve bıraktıkları her izi de yazıyoruz; aslında biz her şeyi apaçık bir ana kitaba kaydetmekteyiz.”

Yasin 36/12.

Tefsirlerde ayetin “gelecek için yaptıkları her şey ve bıraktıkları her iz” ifadesiyle, iyi olsun kötü olsun insanların bütün işlediklerinin tespit edildiği belirtilir. Diğer yandan da kişinin öbür dünyada karşısına çıkacak amel defterinin ölümle kapanmadığı, yararlı bir bilgiyi öğretme veya kaleme alma, bir imkânını vakfedip kalıcı hayır yapma, insanların faydalanacakları eserler bırakmanın insanın sorumluluk hanesine kaydedildiği üzerinde durulur (*Zemahşerî, III, 281; Şevkânî, IV, 414*). Ayrıca Ensardan Selemeoğulları’nın yerlerini yurtlarını terk edip Mescid-i Nebevî çevresine yerleşmek istemeleri üzerine Resûlullah bunu uygun görmemiş ve onlara “*Kendi bulunduğunuz yerde de yaptıklarınızın izleri kayda geçirilir*” buyurmuştu. Bazıları bu olayı delil göstererek bu ayetin Medine’de indiğini ileri sürmüşlerdir. Şunu belirtmek gerekir ki, Hz. Peygamber’in bu ayetteki ifadeyi Medine’de geçen olayda kullanmış olması onun Medine’de indiğini göstermez (*İbn Atıyye, IV, 445, 448*).

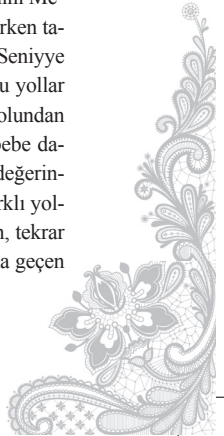
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ،
وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمُعَرَّسِ، وَإِذَا دَخَلَ مَكَّةَ، دَخَلَ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا،
وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى

Resûlullah (a.s) (Medine’den çıkarken) Şecere yolundan çıkar, Muarres yolundan dönerdi. Mekke’ye de yukarı Seniyye yolundan girer, aşağı Seniyye yolundan çıkardı.

Buhâri, Hac 15; Müslim, Hac 223.

Peygamber Efendimizin Medine’den ayrılıp bir yere giderken takip ettiği Şecere yolu, ismini Medinelilerin mîkâtı olan Zülhuleyf mescidinin yanındaki ağaçtan almaktaydı. Medine’ye dönerken takip ettiği yol ise, Medine’ye altı mil yani on bir km. uzaklıkta bulunan Muarres’ten geçerd. Seniyye yolu, Mekke’deki Cennetü’l-Muallâ’nın yukarısında bulunmaktadır. Sarp olması sebebiyle bu yollar tarih boyunca muhtelif devirlerde tamir görmüştür. Efendimizin Mekke’ye yukarı Seniyye yolundan girmesinin, Beytullahı ve Mekke’yi şehre hâkim bir mevkiden görüp seyretmek gibi bir sebebe dayandığı söylenebilir. Öte yandan Efendimiz, evinin dışında yapacağı bir ibadeti veya ibadet değerindeki faziletli bir işi yapmaya giderken ve dönerken, daha çok sevap kazanmak amacıyla farklı yolları tercih ederdi. Zira bir müslüman herhangi bir ibadeti yapmak üzere evinden çıktığı andan, tekrar evine döneceği zamana kadar geçen süre içinde hep o ibadeti yapıyormuş sayılır ve bu esnada geçen zaman boyunca ibadet sevabı kazanır.

YOLCULUK ADABI

Yüce kitabımızda “..Yeryüzünde dolaşın da (dini) yalanlayanların akıbetlerinin nasıl olduğuna bir bakın!” (En’am 6/11) buyrulularak yolculuğun asıl hedefinin tefekkür ve ibret olması gerektiği bildirilir.

Müslim’de İbn Ömer (r.a)’dan nakledildiğine göre Resûlullah (a.s) yolculuğa çıkarken hayvanı üzerine binip iyice yerleşince üç kere tekbir getirir sonra da şöyle dua ederdi: “*Bunu bizim hizmetimize vereni tesbih ve takdis ederiz; yoksa biz buna güç yetiremezdik. Biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz. Ey Allahım! Biz, bu yolculuğumuzda senden iyilik ve takva, bir de hoşnut olacağın ameller işlemeyi nasip etmeni dileriz. Ey Allahım! Bu yolculuğumuzu kolay kıl ve uzağını yakın et! Ey Allahım! Seferde yardımcı, geride çoluk çocuğu koruyucu sensin. Ey Allahım! Yolculuğun zorluklarından, üzücü şeylerle karşılaşmaktan ve dönüşte malımızda, çoluk çocuğumuzda kötü haller görmekten sana sığınırım.*”

Efendimizin sünnetine göre yolcunun, ailesi, komşuları, arkadaşları ve diğer sevdiği kimselerle ve onların da yolcuyla vedalaşması ve birbirlerine hayır dua etmeleri müstehaptır. Efendimiz yolculuk esnasında ne zaman sıkıntılı bir duruma karşılaşırsa Allah’a sığınır ve O’ndan yardım isterdi. Yine Müslim’de geçen bir rivayette Efendimizin bu durumlarda yaptığı duaların en meşhurlarından biri aktarılır. Buyurmuştur ki: “*Kim bir yerde konaklar da sonra “Yarattıklarının şerrinden Allah’ın mükemmel kelimelerine (ayet, sıfat ve isimlerine) sığınırım derse, konakladığı o yerden ayrılincaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez.”*

Efendimiz yola çıkacak olanların sabah erkenden çıkmasını, yolculuk sırasında gecelerden yararlanmalarını ve çok mecbur kalmadıkça yalnız yola çıkmamalarını ve bir grupta seyahat ederken de üç kişi bile olsalar mutlaka birini başkan seçmelerini tavsiye etmiştir. Elinde fazla olan imkânların yol arkadaşları ile paylaşılması hususunda da özel tavsiyeleri vardır.

Hız. Câbir (r.a)’ın anlattığına göre Resûlullah yolculuk esnasında arkadan yürür, yürümekte güçlük çeken, kimseleri terkisine bindirir ve onlara dua ederdi. Evin-den uzun bir süre ayrılan kişinin evine ansızın gelmesini hoş görmez, kendisi de uzun bir seferden döndüğünde Medine dışında konaklayarak şehre haber gönderir ve genellikle kuşluk vakti şehre girer, ilk önce mescide uğrar, iki rekât namaz kı-lıp orada biraz oturur, sonra evine giderdi.

Necip Fazıl’ın kısa ama vurucu ifadesindeki gibi, onun her hali insanlık için yol gösterici bir ölçü olmuştur:

*Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;
Ne getirdin, götürdün, bildirdinse âmennâ!..*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَا آتَيْكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçınınız. Allah’a karşı saygısızlık etmekten sakının. Kuşkusuz Allah cezalandırmada çok çetindir.”

Haşr 49/7.

Ayeti kerime, Hz. Peygamber (a.s)’in Allah’tan alıp size getirdiklerini alınız, tutunuz, yapışınız, bırakmayınız! Yasakladığı şeylerden sakınınız, uzak durunuz, bid’atları ve gayr-i İslami yaşayışı bırakınız! Peygamberimiz (a.s)’in yaptığı, konuştuğu, hâl ve hareketlerini *namamına sünnet diyoruz*. Öyleyse onun peygamberlik hayatı boyunca yaptığı her şeye sünnet diyebiliriz.

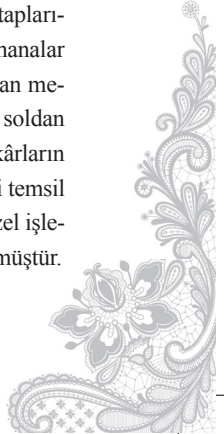
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ التَّيْمَنَ فِي شَأْنِهِ
كُلِّهِ، فِي نَعْلَيْهِ، وَتَرَجُلَيْهِ، وَطُهُورِهِ

Resûlullah (a.s) ayakkabısını giymeye, taranmaya ve temizlenmeye varıncaya kadar her işe sağdan başlamayı pek severdi.

Buhâri, Vudû’ 31, Libâs 38, 77; Müslim, Tahâret 66, 67.

Peygamber Efendimiz abdest alırken, saçını, sakalını tararken, ayakkabısını ve elbisesini giyinirken, yerken ve içerken, birine bir şey verirken veya alırken, kısacası güzeli ve temizliği ifade eden her işi yaparken sağdan başlamayı veya bunları sağ elle yapmayı âdet edinmişti ve böyle yapmaktan hoşlanırdı. Sağ el ve sağ taraf sözleriyle, dinimizde ve dini kitaplarımızda sağlamlık, dürüstlük, uygunluk, temizlik, uğur, hayır ve kazanç gibi olumlu manalar kastedilmiştir. Yaptığımız iyilikleri yazan meleklerin sağda olduğu, hatalarımızı yazan meleklerin de sol tarafımızda bulunduğu kabul edilir. Meleğin insana sağdan, şeytanın soldan yaklaştığı düşüncesi de böyledir. Bu arada iyilerin amel defterlerinin sağdan, günahkârların amel defterlerinin soldan verileceği ayetleri de dikkate alınca, sağ tarafın iyi ve güzeli temsil ettiği, sol tarafın da olumsuzlukları hatıra getirdiği görülmektedir. İşte bu sebeple güzel işlerin hep sağ organlarla, böyle olmayanların da sol organlarla yapılması uygun görülmüştür.

ŞİRK BÜYÜK ZULÜMDÜR

Şirk ortak, ortaklık anlamlarına gelir. Terim olarak, “Allah’ın zatında, sıfatlarında, fiillerinde veya O’na ibadet edilmesinde ortağı, dengi yahut benzerinin bulunduğuna inanmak” demektir. Şirk koşana müşrik, şirk koşulana da şerik denir. Konuşmalarımızda Allah’ın şeriki yoktur derken, Yüce Allah’ın dengi ve benzeri; O’nun güç ve yetkisine ortak olacak özellikte hiçbir varlık yoktur demeyi kastediyoruz. Şirk Kur’an-ı Kerim’in ifadesiyle en büyük zulümdür ve Allah’ın affetmediği en büyük cürümdür. Fatiha Suresi’nde “*Ancak sana kulluk eder ve ancak senden yardım dileriz*” ayeti insanı şirk karanlığından tevhid aydınlığına çıkaran bilinçlenme ifadesidir. İhlâs Suresi’nin “*Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir*” mealindeki son ayeti şirkten sakınmanın, tevhid ilkesine bağlı kalmanın yolunu gösterir.

Müslüman sadece Allah’a kulluk eder ve O’ndan yardım ister. Sebe Suresi’ndeki: *(Ey Muhammed!) De ki: “Allah’ı bırakıp da ilah olduklarını iddia ettiklerinizi çağırın. Göklerde ve yerde zerre kadar bir şeye sahip değillerdir. Onların yerde ve gökte hiçbir ortaklıkları yoktur. Allah’ın onlardan bir yardımcısı da yoktur”* ayet-i kerimesi ile kâinatta hükümrân olanın yalnızca Allah olduğu beyan edilmektedir. Allah’tan istenmesi gereken her şey sadece Allah’tan istenir.

Müşrikler yeryüzünde bir takım varlıklara dua ve ibadet ettiklerinden veya tabiat olaylarını, hayatlarındaki bir takım değişiklikleri, yaratılmış olan varlıklara isnat ettiklerinden bu sıfatı kazanmışlardı. Bir takım semboller yapıp onlara tazimde bulunuyorlardı. Öyle ki her toplumun kendine has kutsalları vardı. Taşlardan ağaçlardan şekiller yaparak kutsallaştırma gibi selim aklın kabul edemeyeceği davranışlar gösteriyorlardı. Allah Teâlâ tevhid mesajı ile insanın içinde bulunduğu bu buhrana son vermiştir. Peygamberimiz bu konuda titiz davranmış, şirki hatırlatan her türlü eski alışkanlığın terki hususunda sahabesini uyarmıştır. Hz. Ömer’in (r.a) cahiliye döneminden kalma alışkanlıkla babası adına yemin etmesini duyan peygamberimiz (a.s): “*Allah atalarınız adına yemin etmenizi yasaklamıştır. Yemin edecek kimse Allah adına yemin etmeli ya da susmalıdır*” (Tirmizi, ‘Nüzür’ 8) sözleriyle ikaz etmiştir. Ayrıca sevgi ve saygıda Hristiyanların durumuna düşmemek için şu uyarıda bulunmuştur: “*Hristiyanların Meryem oğlu İsa’yı insanüstü niteliklerle övdüğü gibi siz de beni övmeyin. Ben sadece Allah’ın bir kuluym. Benim için Allah’ın kulu ve resulü deyin*” (Buhari, ‘Enbiya’ 48; Müsned, I/23, 47)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَإِمَّا مَن أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَآؤُمُ افْرُوا كِتَابِيَهٗ اِنِّى
ظَنَنْتُ اَنِّى مُلَاقٍ حِسَابِيَهٗ

“Kitabı sağ tarafından verilen kimse der ki “Alın kitabımı okuyun. Doğrusu ben, hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum.”

Hakka 69/19-20.

“Kitap”tan maksat amel defteridir; mahşerde kişinin amel defterinin sağ tarafından verilmesi onun dünya hayatında Allah’ın emrine uygun, dürüst ve erdemli bir hayat yaşadığını, dolayısıyla sicilinin temiz olduğunu gösterir. Bu durumda olan kimse Allah’ın lütfuyla kurtuluşa erenlerden olduğunu anlar ve “Alın, kitabımı okuyun” diyerek mutluluğunu başkalarıyla paylaşmak ister (bk. Râzî, XXX, 111). 20. ayet amel defteri sağından verilen kimsenin dünyada iken ahirete iman ettiğini ve ona göre hazırlık yaptığını gösterir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: كُنْتُ فِي حِجْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي: «يَا
غُلَامُ، سَمِ اللَّهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ»

Ömer b. Ebû Seleme (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (a.s) bana şöyle buyurdu: “Besmele çek! Sağ elinle ye! Hep önünden ye!”

Buhâri, Etime 2, 3; Müslim, Eşribe 108.

İnsan yaptığı her işin farkında olmalı, her işi bilerek ve anlayarak yapmalıdır. Ağzına bir lokma götürürken veya bir şeyi yudumlarken bunu kendisine Allah’ın verdiğini hatırlamalı, O’na şükran borçlu olduğunu bilmelidir. Yerken ve içerken besmele çekme alışkanlığını kazanmış bir kimse, şükretme görevini son derece tabii bir şekilde ve kendiliğinden yapmış olur. Peygamber Efendimiz yemeğin sağ elle yenmesini tavsiye etmektedir. Başka Hadis-i Şeriflerde bunun gerekçesini açıklamakta, şeytanın sol elle yiyip içtiğini söyleyerek onun gibi davranmaktan sakındırmaktadır (Müslim, Eşribe 105-106). Kur’an-ı Kerim’de ve Hadis-i Şeriflerde şeytanın bizim düşmanımız olduğu, ondan ve onun gibi davranmaktan sakınmamız gerektiği ısrarla belirtilmektedir. Sol elle yemek ve içmek şeytanın âdeti olduğuna, Peygamber Efendimiz de bizi bundan sakındırdığına göre, bir müslüman sağ elle yemeyi ve içmeyi âdet haline getirmeli ve bu sünneti yaşatmalıdır. Yemeği hep önünden yemek, sofrada herkesin bir kaptan yediği durumlarda daha da önem kazanmaktadır. Böylece herkes hem kendi kısmetine razı olduğunu göstermiş hem de başkalarını rahatsız etmemiş olur.

YEMEKDE ÖLÇÜ VE ADAB

Efendimiz'in sünnetine göre yemeğe başlarken ilk yapacağımız şey besmele ile başlamaktır. Efendimiz besmelesiz yenilen her yemekten şeytanın bir payı olduğunu söylemiş (Müslim, Eşribe, 102) ve besmele ile başlanan yemeğin bereketli olup daha çok kişiye yeteceğini haber vermiştir (Ebu Davud, Et'ime, 15). Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasını ısrarla emretmiş (Tirmizi, Et'ime, 39), ellerinde yemek kokusu kaldığı halde geceyi geçiren kimsenin başına bir fenalık gelirse kimseyi suçlamamasını söylemiştir (Ebu Davud, Et'ime, 54).

Yemekte en önemli sünnetlerden biri sağ elle yiyip içmektir. Efendimiz sadece yiyip içmede değil, bir şey alıp vermede dahi hep sağ elini kullanmış ve böyle yapmamızı tavsiye etmiştir (İbn Mace, Et'ime, 8). Yemek yerken en çok dikkat edilmesi gereken sünnet tıka basa yememektir. Peygamberimiz "Hiçbir insan midesinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. İnsanoğluna kendini ayakta tutacak kadar yemek yeter. İlla çok yemek istiyorsa midenin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırsın." (Tirmizi, Zühd, 47) buyurmuştur. O acıkmadan sofraya oturmadağı gibi, doymadan da kalkmıştır.

Bunlara ilaveten topluca yenilen yemeklerde ortaya konulan tabaklardan yemek alırken önüne düşenle yetinmeyi tembih etmiş; elini her tarafa götürmeyi hoş görmemiş, (Tirmizi, Et'ime, 12) ayrıca herkes bitirmeden sofradan kalkmamayı tavsiye etmiş, aksi durumun sofradakileri mahcup edeceğini söylemiştir (Kütübü sitte, 6928). Önümüze konan yemeğe kusur bulmayı ve yemekler hakkında olumsuz konuşmayı hoş görmemiş, hoşlanmadığı bir yemek olursa yememekle yetinmiş ve yemek hakkında yorum yapmamıştır (Buhari, Et'ime, 21).

Bilhassa günümüzde nerede ise bir görgü kuralı haline gelen tabakta yemek bırakmak Efendimizin ısrarla üzerinde durduğu bir yanıştır. O yemekteki bereketin onun hangi parçasında olduğunu bilemeyeceğimizi, bu sebeple hiçbir şekilde artık bırakmamak gerektiğini özellikle vurgulamıştır (Müslim, Eşribe, 136)

Sahabe-i kirâm hazarâtı, Efendimizin her halini, her sözünü kendilerinden sonrakilere ulaştırmak için hayatlarını vakfetmiş, sonraki âlimler de onları nesilden nesile aktarmıştır. Bilgiye ulaşmanın neredeyse bir tık kadar kolay olduğu günümüzde gereken sadece doğru bilgiyi sağlam bir irade ve amel ile birleştirip güzel ahlaka dönüştürmektir. Yoksa Yunus'un dediğı gibi:

*Çeşmelerden bardağın doldurmadan kor isen
Bin yıl anda durursa kendi dolası değil*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ

“Namazı bitirince de ayakta iken, otururken ve yatarken Allah’ı anın.”

Nisa 4/103.

Allah’ı anmak, Allah ile beraberlik şuurunu yaşamak namaz haline mahsus değildir. Mümin her durumda O’nu anmalı, gönlünde ve şuurunda O’nunla beraber olmalıdır. Mümin kalkarken, otururken, bir mekâna girerken, çıkarken, uyuyacağı, kalkacağı, yiyeceği ve içeceği hulûsa her an ve her zaman Allah’ı anmalı ve O’nun adı ile işe başlamalıdır.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَذْكُرَ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى فِي أَوَّلِهِ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلُهُ وَآخِرُهُ

“Biriniz yemek yerken besmele çeksin. Şayet yemeğe başlarken besmele çekmeyi unutursa, hatırladığı anda ‘baştan sona bismillah’ desin.”

Ebü Dâvud, Etime 15; Tirmizî, Etime 47.

Birlikte yemek yenildiği zaman birinin duyulacak şekilde besmele çekmesi, diğerlerinin, özellikle çocukların bu görevlerini hatırlamasına yardım eder. Yemeğe başlarken besmele çekmek gerekmele beraber, unutulduğu zaman bu kusuru gidermenin yolu da gösterilmiştir. Bu takdirde, Resûl-i Ekrem Efendimizin ifadesiyle *“bismillahi evvelehû ve âhirehû”* yani “başta ve sonda bismillah” denmelidir.

BÜYÜ VE BÜYÜCÜLÜK

Tarih boyunca insanın zihnini meşgul eden ve inançlarını etkileyen hususlardan birisi büyüçülüktür. Büyüçülük insanı yanlış kanaatlere sevk edebilen bir düşünce yapısıdır. Büyü ile uğraşanlar öteden beri insanların hayatlarında etkili rol oynamışlardır. Bazı toplumlarda büyüçüler dini hüviyetlere de sahip olmuşlar ve inançların oluşmasında etkin rol almışlardır. Büyü, tabiatüstü gizli güçlerle ilişki kurularak yahut kendilerinde gizli güçler bulunduğu inanılan bazı tabii nesneler kullanılarak zararlı, faydalı veya koruma gayeli bazı sonuçlar elde etmek için yapılan işler şeklinde tarif edilebilir. Kutsalla ilişkisi bulunmaması ve ahlaki amaç taşımaması büyüün en temel özellikleridir; başlıca gayesi ise daima çıkar sağlamaktır. (DİA, Büyü)

Eskiden olduğu gibi günümüzde de insanlar açıklayamadıkları bir takım olayları büyü ile irtibatlandırmakta ve bunun çözümü için büyüçülere, medyumlara gitmektedirler. Fakat sorunları çözülmediği gibi istismara açık olmakta, hem maddi hem de manevi kayıplara uğramaktadırlar.

İnanç ile bağlantılı olduğundan Peygamberimiz (a.s) bu konuda sahabeyi eğitmiş bu tür yollara tevessül edilmemesine dair ikazlarda bulunmuştur. Bu konuda rivayet edilen birkaç hadis-i şerif Peygamberimiz'in nezdinde büyü veya sihir dediğimiz mefhumun ne derece sakıncalı olduğunu anlatmaktadır.

Hadislerden biri şöyledir: *“Helak eden şeylerden kaçının. Bunlar Allah’a şirk koşmak ve sihir yapmaktır.”* (Buhari, ‘Tıb’ 48) Bu hadis-i şerifte Allah Teâlâ’nın en büyük zulüm diye nitelediği ve bağışlanmayacağını bildirdiği şirk ile beraber zikredilmesi büyüün ne derece tehlikeli olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu ifade ile büyüün hem inanç hem de cezaî açıdan ne kadar büyük bir sapma olduğu belirtilmiş oluyor.

Şu hadis-i şerif ise öncekini adeta şerh etmektedir. Şöyle buyuruyor Efendimiz: *“Kim düğüm yapar sonra ona üflerse sihir yapmış olur. Kim sihir yaparsa şirk koşmuş olur. Kim de (kendisini koruması için nazarlık ve benzeri) bir şey takarsa o taktığı şeyin korumasına havale edilir.”* (Nesai, ‘Muharebe’ 19) Sihir yapmak ne kadar sakıncalı ise sihirbaza veya yaygın ifadesi ile büyüçüye gitmek de o nispette günah ve inanç bakımından sakıncalıdır. Bu nebevi ikaz adeta insana şu mesajı veriyor: Sen hükümrân olan Allah’ın sana nasip ettiği imanın kıymetini bilmez, incancına bu tür çirkinlikler bulaştırırsan, o zaman artık gittiğin büyüçü senin sorunu çözsun ve yanında taşıdığın tılsım seni korusun.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

“Ama sen rabbini hamd ile tesbih et, secde edenlerden ol!”

Hicr 5/98.

Kuşkusuz, “Allah’ı hamd ile tesbih et” buyruğu, hem “elhamdülillâh, sübhânallah” gibi güzel sözlerle dilimizi süslemeyi hem bu ifadelerin anlamıyla kalp ve zihnimizi beze-meyi hem de bu inancı hayatımızın belirleyici ilkeleri kılmayı gerektirir. “Secde et” yerine “...secde edenlerden ol!” buyurulması da müslümanların Hak yolunda birlikte davranma-larını, aynı inancı ve dini davranışı paylaşmalarını ima etmektedir. Kulun rabbini hamd ile tesbih etmesi, O’nu övgüyle anarak her türlü eksiklikten, şanına yaraşmayacak nitelikler-den tenzih edip yüceltmesi, O’nun karşısındaki tevazuunun ve O’na duyduğu derin saygı-nın ifadesi olarak huzurunda secdeye kapanması kulluk görevidir. Ayrıca bütün kötülere ve kötülüklere karşı rabbinin yardım ve desteğine kavuşmasının şartı ve O’ndan gelecek lü-tuflar için bir şükür göstergesidir.

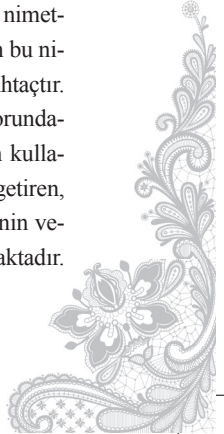
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

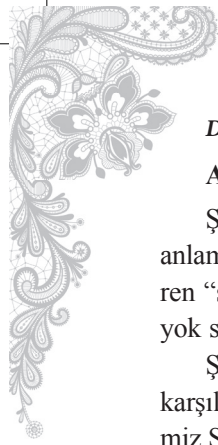
مَنْ أَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا الطَّعَامَ، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ

“Bir kimse yemek yedikten sonra: Bana bu yemeği yediren, sonucu etkileyecek bir güç ve kudretim olmaksızın onu bana nasip eden Allah’a hamd olsun, derse, geçmiş günahları bağışlanır.”

Ebû Dâvud, Libâs 1; Tirmizî, Daavât 56.

Hadis-i Şerif yemek yedikten sonra Allah’a hamd etme görevimizi hatırlatmaktadır. Resûl-i Ekrem Efendimizin pek güzel işaret ettiği gibi, insanoğlu yiyip içtiği sayısız nimet-lerden en küçüğünü bile ortaya koymaktan acizdir. Öte yandan, kendisi için yaratılan bu ni-metleri yiyip içmesi için de Allah’ın yardımına, kendisine güç, kuvvet vermesine muhtaçtır. Durum böyle olunca, insan pek çok sebepten dolayı Rabbine hamd ve şükretmek zorunda-dır. Hadisimizin son tarafı, Yüce Rabbimizin bir başka nimetine, kendisini tanıyan kulla-rına olan affına ve bağışına işaret etmektedir. Yarattığı nimetleri kullarının ayağına getiren, sonra da onları yedirip içiren Rabbimiz, kendisine hamd ve şükredenlere, hiç kimsenin ve-remeyeceği bir dış kirası lütfetmekte, onların daha önce işlediği günahları bağışlamaktadır.

Dini Bilgiler

ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİNDEN: ŞEKÛR

Şükürün asıl anlamı “sergilemek ve göstermek”tir. Şükürün zıddı “örtmek” anlamındaki “küfür”dür. Kendisine gösterilen azıcık ilgiye çok çok karşılık veren “şekûr” olurken; üzerine yağdırılan nimet ve iyilikleri hep yetersiz bulup yok sayana da “kefûr” denir.

Şekûr Allah’a nisbet edildiğinde “az da olsa kulun iyi amellerine fazlasıyla karşılık veren” anlamına gelir (Tegabun 64/17). Gazali’nin ifadesiyle Rabbimiz Şekûr olduğundan şükredilen şeyi kat kat artırır ve bu dünyada sayılı günlerde yaptığımız amellere karşılık ahiret âleminde sonsuz nimetler lütfeder. O sebeple cennet ehli cennete yerleştiğinde Allah’ı iki ismiyle överler: Günahlarını örttüğü için “Gafûr” ve az iyiliklerine çok karşılık vererek onları cennete yerleştirdiği için “Şekûr” (Fatır 35/34).

Bu dünyada Şekûr isminin en büyük tecellisi şükreden bir kul olabilmektir. Nimetlerin nimet olduğunu görebilmek ve onlara şükürle karşılık verebilmek başlı başına bir nimettir. Bu hal insan rûhunun aradığı tatmin duygusunun tek gerçek yoludur ve herkese nasip olmaz. Bakışını böyle ayarlayan insan bunca kusuruna rağmen mazhar olduğu lütuflar karşısında nasıl şükredeceğini bilemez. İşte bu nokta, şükürün en son mertebesi olan ne kadar şükredersek yine de hakkıyla şükürden aciz olduğumuzun idrakidir. Bu mertebeye ulaşan kulu hiçbir yoksunluk yıkamaz. Şükür bizatihi nimet olduğundan bu merhaleye ulaşan kişi en büyük iyiliği kendine yapmış olur (Lokman 31/12-14).

Nasıl Allah insanların az bir ameline çok büyük karşılıklar veriyorsa Şekûr’un tecelli ettiği kullar da gördükleri küçük iyilikleri bile büyük minnet duyguları ile karşılar ve ziyadesiyle mukabele etmeye çalışırlar. Şekûr ismi kula ister ona, isterse de onun başkalarına yapacağı iyiliklerde açısından, hiçbir iyiliği küçük görmemeyi öğretir.

Bu isim, nimetin farkında olma ve bunu izhar edip nimet vereni övme anlamını içerdiğinden bu isimle ahlaklanan kişiler etraflarında görevlerini hakkıyla yerine getiren kişileri takdir etmekten çekinmez; “översek şımarır” diye düşünmez; başarıyı taltif ederek insan fitratında var olan takdir edilme ihtiyacını karşılayarak motivasyonu en üst noktaya çıkarmış olurlar.

Aziz Mahmûd Hüdâyî şükür ve minnetin asıl merciini ne de güzel ifade eder:

*Senindir kudret ü kuvvet
Arada gayrılar âlet
Bulunmaz lütfuna gayet
Şükür ya Rabbi ya Rabbi*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْآيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِثُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا
يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ
بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوَقِّ شَحًّا نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarsa işte kurtuluşa erecekler onlardır.”

Haşr 59/9.

Bu ayette, Hz. Peygamber’e ve onunla birlikte Medine’ye hicret eden muhacirlere kucak açmış, bütün imkânlarını onlarla paylaşmaktan mutluluk duymuş, hatta onları kendilerine tercih etmiş bulunan ensar övülmekte, onların da daima sevgi ve saygıyla yâd edilmesi gereken bu örnek nesle ait fotoğrafın en önemli ikinci karesini oluşturdukları hatırlatılmış olmaktadır. Ensarın bu örnek kişiliğinden söz edilirken “ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler” ifadesi kullanıldı-ğından, İslam ahlakçıları burada geçen fiilden hareketle, cömertlik erdeminin özel bir türü olarak başkasını kendisine tercih etme anlamına gelen “isar” terimini geliştirmişlerdir.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ أَهْلَهُ الْأُدْمَ، فَقَالُوا: مَا عِنْدَنَا إِلَّا خَلٌّ،
فَجَعَلَ يَأْكُلُ بِهِ، وَيَقُولُ: «نِعْمَ الْأُدْمُ الْخَلُّ، نِعْمَ الْأُدْمُ الْخَلُّ»

Bir gün Peygamber (a.s) ev halkından ekmekle birlikte yiyeceği bir katık istedi. Onlar da: Evde sirkeden başka bir şey yok, dediler. Resûl-i Ekrem onu getirmelerini söyledi. Sonra da “Sirke ne güzel katık; sirke ne güzel katık!” diyerek yemeye başladı.

Müslim, Eşribe 167-169.

Bir gün Efendimiz genç sahabisi Cabir’in evine uğramıştı. Efendimiz onu çok sevdi. Bu genç sahabisine bir ikramda bulunmak istedi. Onun elinden tutarak hanımlarından birinin evine uğradı ve yiyecek bir şeyler istedi. Hizmetçi önlerine hurma yaprağından yapılmış bir sofra serdikten sonra üç parça ekmek getirdi. Efendimiz ekmeğin birini kendi önüne, diğerini Cabir’in önüne koydu. Üçüncü parçayı da aralarında taksim ettikten sonra: “Ekmekle yiyeceğimiz bir katık yok mu?” diye sordu. “Hayır; ama biraz sirke var” dediler. O zaman Efendimiz “Getirin onu, sirke ne güzel katıktır” buyurdu. Peygamber Efendimizin, ev halkının ve sahabelerinin son derece sade bir hayatları vardı. Allah’ın Resûlü, eline geçen bir nimeti yoksul müslümanlarla paylaştığı, özellikle Mescid-i Nebevî’de yatıp kalkan ehl-i Suffâ dediğimiz müslümanların geçimini sağladığı için çoğu zaman elinde ve evinde fazla bir şey bulunmazdı. Onlar kendilerinden çok başkalarını düşündükleri, din uğrunda fedakârlığı ön planda tuttıkları için yemeye içmeye fazla önem vermezlerdi. Bununla beraber hali vakti iyi, sofrası daha zengin müslümanlar da yok değildi.

NEZİR YA DA ADAK

Adak veya Arapça karşılığı olan nezr, insanın yerine getirmeyi kendisine borç ve vacip kıldığı şey anlamına gelir. Günlük dilimizde ahdim olsun, vaadim olsun, nezrim olsun, sözüm olsun diyerek ibadet ve hayırlı bir iş yapmaya kendimizi mükellef kıldığımız zamanlar olmuştur. Fıkıh terimi olarak nezir, dinen mükellef olmadığı halde, kişinin farz veya vacip türünden bir ibadeti yapacağına dair Allah’a söz vermesi şeklinde tarif edilmiştir. Bu tariften de anlaşıldığı gibi nezrin konusu ibadettir. İnsanın, yerine getirdiğinde Rabbinin rızasını kazanacağı işlerdir. Adaklar mutlak ve muallâk olmak üzere iki tülüdür. Mutlak adak kişinin kendisine herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın bazı ibadetleri yapacağına söz vermesidir. Muallâk adak ise bir olayın gerçekleşmesine bağlı olarak yerine getirilmesine dair verilen sözdür. Hastam iyileşirse, işim olursa gibi...

Adağın geçerli olabilmesi için adağın konusu olan şeyde bazı şartların bulunması gerekir. O şartlar şunlardır:

1-Adanan şeyin yapılmasının mümkün ve dinen geçerli olması lazımdır. Dinin kabul etmediği bir şeyi adamak geçerli değildir. Mesela gece oruç tutmayı adamak gibi

2-Adanan şey Allah’ın rızasına vesile olacak bir davranış veya bir ibadet çeşidi olmalıdır. Günah olan bir şeyin adanması geçersizdir. Günah olan bir şeyi yapacağını adayan kimse bunu yapmamalıdır.

3-Adağın konusu farz veya vacip cinsinden bir ibadet olmalıdır. Kurban, umre, namaz, sadaka gibi

4-Adanan malın adayan kimsenin mülkiyetinde olması veya elde etmesinin mümkün olması gerekir.

5-Adanan şey kişinin yapmakla mükellef olduğu bir ibadet olmamalıdır. Günde beş vakit farz namaz, Ramazan orucu gibi

6- Adanan şey yeme, içme, konuşma gibi mübah bir fiili yerine getirme veya terk etme olmamalıdır.

Türbelerde mum yakma, bez bağlama, horoz kesme, şeker ve helva dağıtma gibi halk arasında görülen adak türlerinin dinde yeri olmadığı gibi adak ile istenilen şeyin kesin gerçekleşeceğini beklemek de doğru değildir. Peygamberimiz (a.s): *“Adak, Allah’ın takdir etmediği bir şeyi insana yaklaştırmaz. Ancak nezrettiği husus Allah’ın takdirine uygun düşer (ve gerçekleşir) de, istemediği halde cimrinin malı elden çıkarılır.”* (Müslim, ‘Nezr’ 7) Adak yalnız Allah rızası için yapılır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا
بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

“Bunların ardından gelenler de “Ey rabbimiz” derler, “Bizi ve bizden önceki iman etmiş kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde iman edenlere karşı kötü bir düşünce ve duyguya yer bırakma. Rabbimiz! Kuşkusuz sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin.”

Haşr 59/10.

Bu ayette, didaktik bir üslûp kullanılarak bir yandan sonraki müslüman nesillerin nasıl davranmaları gerektiği açıklanmakta, ben merkezli değil özgeci bir düşünce ve davranış biçimine sahip olmaları özendirilmektedir. Diğer yandan dolaylı olarak her dönemde müminlerin, sonraki nesillerin kendilerini hayırla yâd etmelerini sağlayacak tarzda hareket etmeleri gerektiği hatırlatılmaktadır. Nitekim Hz. Ömer –yukarıda açıklandığı üzere– Irak topraklarının fethini takiben bunların ganimet hükmünde sayılıp gaziler arasında dağıtılması talebine karşı direnirken, ashap ile yaptığı tartışmalarda özellikle bu ayetlerden etkilenecek hep “sonraki nesiller” temasına vurgu yapmış; başlangıçta işin bu yönüne dikkat etmemiş olan sahabeler de Resûlullah’ın mektebinde yetişmiş olmanın kendilerine sağladığı formasyon sayesinde çok geçmeden bu argümanla ikna olmuşlardır.

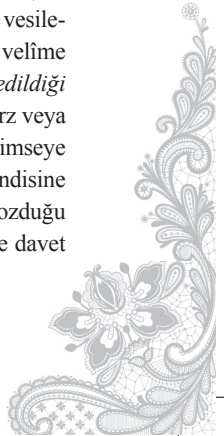
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَجِبْ، فَإِنْ كَانَ صَائِمًا، فَلْيُصَلِّ، وَإِنْ كَانَ مُفْطِرًا، فَلْيُطْعَمْ

“Biriniz yemeğe davet edildiği zaman gitsin; şayet oruçluysa yemek sahibine dua etsin; oruçlu değilse yesin.”

Müslim, Nikâh 106.

Davet vermek ve verilen davete gitmek önemli bir İslam geleneğidir. Resûl-i Ekrem Efendimiz yemek davetlerine gidilmesini tavsiye etmiş, hiçbir mazereti olmadığı halde gitmeyen kimselerin “Allah’a ve Resûlü’ne karşı gelmiş sayılacaklarını” belirtmiştir. Muhtelif vesilelerle müslümanların bir araya gelip kaynaşmasını arzu eden Sevgili Peygamberimiz, velime denilen düğün yemeklerine ayrı bir önem vermiş ve “Biriniz düğün yemeğine davet edildiği zaman mutlaka gitsin” (Buhâri, Nikâh 71) buyurmuştur. Bir kimse kefaret orucu gibi farz veya vacip bir oruç tutuyorsa, onu elbette bozmayacak, davete katılacak ve yemek veren kimseye dua edecektir. Tuttuğu oruç nafile bir oruç ise, orucunu bozup bozmamak tamamen kendisine kalmıştır. Gittiği yerin havasına uyarak orucunu bozup ikram edilen yemeği yemesi, bozduğu orucun yerine daha sonra bir gün tutması uygundur. Hatta orucunu bozmadığı takdirde davet sahibi gücünecekse, orucunu bozup yemeği yemesi daha münasip olur.

ÇAĞRILARA CEVAP VEREN: MUCİB

Mucib kısaca “icabet eden/cevap veren” demek olduğuna göre bu ismin zorunlu sonucu bir isteyen ve soranın olmasıdır. Rabbimiz isteyene icabet etmiş, sorana da cevap vermiştir. Kur’an’da pek çok ayet “sana soruyorlar...” diye başlayıp o sorulara cevap verilerek tamamlanır. Mucib ismi kullarının -ne kadar saçma ve gereksiz olursa olsun- sorularına cevap veren Yüce Allah’ın ahlakını ortaya koyar.

Bu ismin tecelli ettiği kişiler de kendilerine soru soran, istekte bulunan hiç bir Allah kulunu küçümsememeli, sorularını önemsiz görmemeli, layıkıyla cevaplamalı ve istekleri karşılamalıdır. Efendimizin kendisinden bir şeyler isteyen hiç kimseye “yok” demediğini, imkânı olmayan durumlarda ileri tarihte bir gün vererek o isteği mutlaka yerine getirdiğini biliyoruz.

Gazâli, mucib isminin tecellisine mazhar olabilmek için kulun kendisinin de çağrılara icabet eden bir mucib olması gerektiğini kaydeder. Allah kulların dua ederek gönderdikleri davete icabet ettiği gibi kullar da Allah’ın vahy yoluyla gönderdiği davetine icabet etmelidir (Enfal 8/24; Ahkaf 46/31). Bu da Allah’ın emir ve nehiy biçimindeki davetlerine uymaya, gücü nispetinde ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye, gücü yetmediği yerde nezaketle cevap vermeye, kim çağırırsa çağırsın davete gitmeye ve ne olursa olsun verilen hediye almaya yönelik icâbetlerle gerçekleşir. Verilen hediye küçümseyerek kabul etmemek, düşük gördüğü kişilerin davetlerine icabet etmemek mütekebbir kişilerin davranış biçimidir. Genelde üstler asıllarının davetlerine icabet etmek istemezler, hatta davet etmesine fırsat dahi bırakmazlar. Halbuki zenginlerle fakirlerin, amirlerle memurların birbirinden ayrıştığı toplumlarda çeşitli sosyal hastalıklar baş gösterir. Yücelerin yücesi Rabbimiz kullarının her elini açışına icabet eder ve O’nun âlemlere tercih ettiği elçisi köleler ve cüzzamlıların davetlerine icabet edip sofralarına otururken, kendi vehimlerimizin sonucu olan sosyal sınıflara dayalı üstünlük anlayışıyla böyle bir ayırma gitmek İslamın ruhuna tamamen aykırıdır. Fakirlerin meclisinde sadece fakirlerin, zenginlerin meclisinde de yalnızca zenginlerin bulunduğu bir dünya, İslam ahlakının kurduğu bir dünya değildir.

Ölçülerin şaşıttığı bir dünyada asıl ölçünün ne olması gerektiğini şair ne güzel ifade etmiş:

*Ellerime uzanan dudakları tepeyim
Allah diyen gel, seni ayağından öpeyim*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

“İnkâr edenlere gelince onlar da nimetlerden yararlanır, tıpkı hayvanlar gibi yiyip içerler; ebedî kalacakları yer ise cehennemdir.”

Muhammed 47/12.

Nefsani arzularına göre yaşamak isteyen, özgürlüklerinin din ve ahlak tarafından da olsa kısıtlanmasına rıza göstermeyenler, bu sınırları getiren, insanı disiplin altına almayı, eğitmeyi ve kâmil kılmayı hedefleyen dine ve dini anlatan ilahi kitaba, peygambere karşı nefret duyarlar. Bu nefret onların hidayet kaynağından yararlanmalarını engeller. Sonuç ise boşa geçirilmiş, fâniye harcanmış, ebedî mutluluk kazancı bakımından iflas ile bitmiş bir hayattır.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

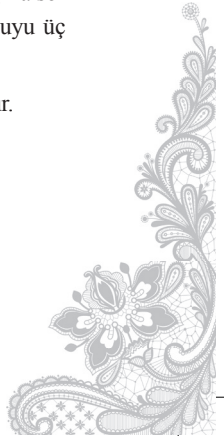
لَا تَشْرَبُوا وَاحِدًا كَشْرَبِ الْبَعِيرِ، وَلَكِنْ اشْرَبُوا مَثْنَى وَثَلَاثَ،
وَسَمُّوا إِذَا أَنْتُمْ شَرِبْتُمْ، وَاحْمَدُوا إِذَا أَنْتُمْ رَفَعْتُمْ

“Deve gibi bir nefeste içmeyin. İki, üç nefeste için. Bir şey içeceğiniz zaman besmele çekin; içtikten sonra da elhamdülillah deyin.”

Tirmizî, Eşribe 13.

Allah Resûlünün su veya diğer meşrubatı bir nefeste içmeyi develerin su içmesine benzetmesi, bunu doğru bulmadığını göstermektedir. Demek oluyor ki, su veya başka bir meşrubatı içen kimse, ağzını üç defa bardaktan uzaklaştıracak ve her defasında kabın dışına soluyacaktır. Müslim'in rivayetindeki ilâveden öğrendiğimize göre Peygamberimiz suyu üç nefeste içmenin faydalarını şöyle belirtmektedir:

1. Üç nefeste içen kimse suya iyice kanar, böylece susuzluğu teskin edilmiş olur.
2. Suyu üç nefeste içmek sağlığa daha uygun, mideye daha faydalıdır.

ÖZÜR VE İBADET

Rabbimiz, kulluk görevimiz yerine getirmemiz için bir takım ibadetlerle bizi mükellef kılmıştır. İbadetlerin yerine getirilmesi için her birinin kendisine has şartları vardır. Bu şartların başında insanın o ibadeti yapabilecek durumda olması yani yapmaya güç yetirebilmesidir. Bazı durumlarda mükellef olduğumuz ibadetlerin bütün rükünlerini yerine getirme gücünde olamayabiliriz. O zaman özür sahibi oluruz. Rabbimiz bu hallerde bize kolaylık yollarını gösterir. Ne ibadetten uzak kalmanın hüznünü yaşatır; ne de ibadet ederken ıstırap çekmeyi yaşatır. Rahmetiyle ruhumuzu okşar. Kolaylık yollarını göstererek kulun kendisini değersiz hissetmesini önler. Hastalık anında Ramazan orucunu sağlığa kavuşulacağı zamana ertelemeye, su kullanma imkânı olmadığında teyemmüm etmeye, yol tehlikeli ve ulaşım imkânlarının olmaması durumunda hac farızasını ertelemeye, hayati tehlike söz konusu olduğunda orucu bozmaya ruhsat vermesi, kula manevi bir huzur ve teselli verir. Kul, *hastayım kulluğa layık değilim* düşüncesinden kurtulur.

Gün içinde gıda almak veya ilaç kullanmak zorunda olanlar, hamile kadınlar, emziren kadınlar, oruç tutamayacak kadar zayıf ve güçsüz olan yaşlılar oruçlarını ertelerler. İleri zamanlarda tutma imkânı ve umudu olmayanlar ise tutmadıkları oruçlar için fidye verirler.

Özür, sonradan ortaya çıkan ve mükellefin işini kolaylaştırmaya yarayan durum olarak tarif edilir. Günde beş vakit namaz kılmakla mükellef olduğumuz için en çok namaz ve abdestle ilgili özür durumlarıyla karşı karşıya kalırız. Abdest aldığımızda yıkanması gereken abdest uzuvlarının herhangi birine suyun değmemesi gerektiğinde, o uzvu veya o bölgeyi yıkamaz üzerine mesh ederiz. Bir vakit boyunca abdesti bozan hallerden sakınmamız mümkün olmadığı durumlarda sonraki vakit girene kadar abdestli halimiz devam etmektedir. Ayakta namaz kılmak için sağlığımız el vermiyorsa oturarak, oturmakta da sıkıntı yaşıyorsa uzanarak namaz kılma imkânımız vardır. Dinimizin bahsettiği bu kolaylıkları namazın huşuuna ve kulun tevazuuna uygun olmayan bir tarzda kılmak yerinde bir tercih değildir. Günümüzde camilerimizde yer alan sandalye ve taburelerin oturularak kılmaya tercih edilmesi doğru değildir. Namazın manevi hazzı ancak tevazu ve huşuu ile yaşanır. Peygamberimiz şöyle buyuruyor: “Allah, yasaklarının işlenmesinden nasıl hoşlanmazsa, ruhsatların uygulanmasından da o derece hoşnut olur.” (Müsned, II/108)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

“Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz.”

Araf 7/31.

İslam dini Allah tarafından izin verilen sınırlar içerisinde kişinin dünya nimetlerinden faydalanmasını meşru görür, haram kılınmamış bir şeyi insanların haram olarak kabul etmelerinden hoşlanmaz. Çünkü hayatın güzelleştirilmesi, çirkinliğe ve israfa kaçmaksızın gerçekleştirilmelidir. İsfraf hem fert ve hem de toplum için bir bozuluştur. Allah yolunda malı infâk etmek ise israf değildir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ كَبْشَةَ قَالَتْ: «دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَرِبَ مِنْ فِي قِرْبَةٍ مُعَلَّقَةٍ قَائِمًا فَقُمْتُ إِلَى فِيهَا فَقَطَعْتُ»

Kebşe (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (a.s) evime geldi. Duvara asılı duran kurbanın ağzından ayakta su içti. Ben de hemen kalkıp kurbanın ağzını kestim.

Tirmizî, Eşribe 18.

Peygamber Efendimizin kırba veya su tulumuna ağzını dayayarak ayakta içmesi, o sırada su bardağının bulunmaması veya bir başka durum sebebiyledir. Normal şartlarda Efendimiz kurbanın ağzından su içmeyi yasaklamıştır. Kebşe'nin, Peygamber Efendimizin su içtiği kurbanın ağzını kesmesi ise, Allah'ın Resûlü'nün dokunduğu bir şeyi saklayarak bu güzel hatırayı canlı tutmak ve bunun kendisi için hayır ve bereket getireceği ümidinden kaynaklanmaktadır.

Dini Bilgiler

EFENDİMİZİN İÇECEKLERİ VE İÇME ADABI

Resûlullah Efendimizin içecekleri arasında sütün önemli bir yeri vardır. Mirac gecesi kendisine ikram edilen iki çeşit içecekten sütü tercih ettiği rivayet edilmektedir. Bu tercihi üzerine Cebrail ona “Sana insan fitratına uygun olanı seçmeyi nasip eden Allah’a hamdolsun.” demişti.

Efendimiz sıcak havalarda süte soğuk su karıştırarak içerdi. “Sütten başka hiçbir şey yemek ve su yerini tutmaz.” buyurmuştur. Yolculukları sırasında karşılaştığı çobanlar ve çevre sakinleri ona hep süt ikram etmişler, o da içmiştir.

Peygamberimiz içtiği suyun kalitesine de titizlikle dikkat ederdi. Çok mecbur kalmadıkça rast gele su içmemiştir. Hz. Aişe’nin bildirdiğine göre Medine’ye iki günlük mesafedeki Büyûtu’s-sükyâ denilen pınardan su getirtirdi. Ashab arasında Hz. Peygamber’e su temin etmeyi ve soğutmayı kendine vazife edinmiş kimseler vardı. Bunlar hiç aksatmadan görevlerini yaparlardı.

Ünlü sahabe Enes b. Malik (r.a) kutsal bir emanet olarak titizlikle sakladığı Peygamber Efendimizin su bardağını sonraki nesillere göstererek: “Ben Resûlullah Efendimizin bütün içeceklerini; bal şerbetini, hurma ve üzüm şirasını, suyu ve sütü, ona hep şu bardakla içirirdim” demiştir. Hz. Aişe’nin bildirdiğine göre ise Efendimizin en sevdiği içecek soğuk ve tatlı şerbetlerdi.

Sahabeler Efendimizle birlikte olduklarında aynı kaptan içeceklerse ondan sonra içmeyi kimseye bırakmak istemezler, onun arkasından aynı kaptan içmeyi bereket ve şifa vesilesi sayarlardı.

Efendimiz suyu oturarak içmiş ve herkese de öyle içmelerini tavsiye etmiştir. Ancak kaynaklarda zemzem suyunu, abdestten kalan suyu ve duvarda asılı su bından içtiği suyu ayakta içtiğine dair rivayetler de vardır. Bütün hadis kaynaklarının bildirdiğine göre Efendimiz suyu dinlene dinlene, yudum yudum içerdi. Kendisinden, suyu bu tarzda içmenin sağlık bakımından önemine dair pek çok rivayet gelmiştir. Her ne yer ve içerse arkasından Yüce Allah’a hamd etmek ise onun asli sünnetlerindendir.

*Canım, kurban olsun senin yoluna
Adı güzel, kendi güzel Muhammed
Gel şefaate eyle kemter kuluna
Adı güzel, kendi güzel Muhammed*

*Yunus neyler iki cihanı sensiz
Sen hak Peygambersin şeksiz şüphesiz
Sana uymayanlar, gider imansız
Adı güzel, kendi güzel Muhammed*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ
الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma! Ne yeri yarabilir ne de dağlarla boy ölçüşebilirsin.

Nisa 4/37.

Ayet gururdan ve büyüklük taslamaktan sakındırmaktadır. Resûlullah, kibrin ne kadar kötü bir huy olduğunu vurgulamak üzere, kalbinde zerre kadar kibir bulunanın cennete giremeyeceğini bildirmiştir (Müslim, “İmân”, 147-149; Müsned, I, 399, 412, 416, 451). Gerçekten değerli, akıllı, bilgili ve erdemli insanlar daima alçak gönüllü, ağır başlı olurlar. Bunun en güzel örneği de Peygamber efendimizdir. Kibirden nefret eden Resûlullah, bütün müslümanlar karşısında mütevazı olmayı değişmez bir davranış kuralı olarak özenle korumuş; müslümanların kendisini “*Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah!*” diyecek kadar çok sevmelerinde de alçak gönüllülüğünün büyük bir rolü olmuştur. Bu sebeple İslam ahlak geleneğinde tevazu bir peygamber sıfatı olarak değerlendirilir.

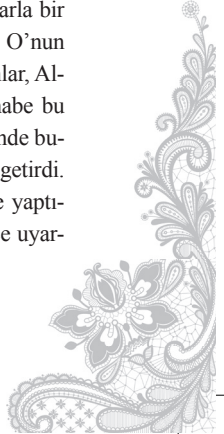
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنِ الْحَرِيرِ وَالْدِّيْبَاجِ، وَالشُّرْبِ فِي
أَيَّةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هُنَّ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ»

Resûl-i Ekrem (a.s) bize hâlis ipek ve atlas kumaştan elbise giymeyi, altın ve gümüş kaplarla su içmeyi yasakladı ve şöyle buyurdu: “Bunlar dünyada kâfirlerin, ahirette de sizin olacaktır.”

Buhâri, Eşribe 28, Libâs 27; Müslim, Libâs 3, 4.

Resûl-i Ekrem Efendimizin iki şeyi yasakladığı görülmektedir. Biri, hâlis ipek ve atlas kumaştan yapılmış elbise giymek; diğeri de altın ve gümüş kaplarla su içmek. Ancak diğer hadisler de göz önünde bulundurulduğunda ipekli elbise giymenin, altın ve gümüş takı takmanın müslüman erkeklere haram, hanımlara ise helal olduğu anlaşılmaktadır. Altın ve gümüş kaplarla bir şey yemek-içmek ise erkek ve kadın herkese haramdır. Kâfirler Allah’ı tanımadıkları ve O’nun buyruklarına karşı geldikleri için ahirette bu nimetleri kullanamayacaklar; ama müslümanlar, Allah’ın yasaklarına saygılı oldukları için bu nimetlerden ahirette faydalanacaklardır. Sahabe bu gibi hususlarda hassas davranırdı. İran fetihleri sırasında Huzeyfe hazretleri Medâin şehrinde bulunuyordu. Su içmek isteyince, şehrin ileri gelenlerinden biri ona gümüş bir bardakla su getirdi. Huzeyfe onun bu davranışına kızarak bardağı fırlattı. Sonra da oradakilere neden böyle yaptığını açıklayarak, bu adamı altın ve gümüş bardakla su içilmeyeceği hususunda daha önce uyardığını, fakat onun bu yasağa uymaması üzerine böyle davrandığını belirtti.

AZİMET VE RUHSAT

Azimet ve ruhsat birbirine zıt iki kavramdır. Azimet, ısrarla istemek, kas-tetmek, kesin karar vermek demektir. Bu manada mükellef olduğu görevle-rini zorluklarına ve ruhsatlarına rağmen yerine getirmeye gayret göstermektir.

Ruhsat, mükellefin normal durumlarda yerine getirmesi gereken görev-lerini şeriatın kabul edeceği bir mazeretten dolayı yapmamayı meşru hale getiren geçici hükümdür. Bu iki terim sıklıkla beraber kullanılır. Allah’a iman azimettir fakat ölüm ile tehdit edilen kimsenin kalbinde iman duygu-sunun devam etmesine rağmen diliyle inkâr ettiğini ifade etmesi ruhsattır. İçki haramdır lakin su bulunmadığı durumda susuzluk hayati tehlike doğu-racak duruma gelmişse hayatta kalabilecek kadar içilmesi ruhsattır.

Bir Ramazan gününde ashabıyla sefere çıkan peygamberimiz (a.s) yol-culuk esnasında sıcaklığın etkisiyle zorluklarla karşılaşır. Sahabeden Ebu İsrail baygınlık geçirir. Bunu gören Peygamberimiz sahabeye: *“Arkadaşı-nıza ne oldu?”* diye sorar. Ashab: Ey Allah’ın Resulü, o oruçlu der. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurur: *(Zorlanmanız yahut zarar gör-meniz halinde) yolculukta oruç tutmak fazilet değildir. Allah’ın size tanıdığı ruhsatı kullanın ve onu kabul edin.*” (Nesai, ‘Siyam’ 47)

Bu nebevi ikazdan da anlaşıldığı üzere bir konuda ruhsat verilmişse onu kullanmak takva ve ihlas duygularımızı olumsuz etkilemez. Zira azimet yani emirleri yerine getirmek nasıl Rabbimizin bizim üzerimizdeki hakkı ise ruhsat da Rabbimizin lütfundan aldığımız paydır. Ruhsatlar kulluk ya-şantımızda bir gevşeklik değil aksine zorluk ve güçlüğü bulunduğu şart-larda dinin yaşanabilir olduğunu gösteren özel ve geçici uygulamalardır.

Günlük hayatımızda çeşitli vesilelerle ruhsatı kullanmama hususunda direnç gösteren Müslümanlarla karşılaşırız. Gücü yetmediği halde oruç tutmaya çalışan, hasta olduğu halde oruç tutmaya gayret eden, tedavisini geciktirmeye çalışan, emzirilmeye ihtiyacı olan çocuğu olduğu halde oruç tutan hanımlar her zaman gündeme gelmektedirler. Bütün bunları takvanın bir gereği olarak yaptıklarına inanırlar. Hz. Aişe validemiz şöyle buyuruyor: *“Resûlullah kendisine iki şey arasında tercih hakkı tanındığında günah ol-madığı sürece kolay olanı seçerdi. Şayet (kolay olan iş) günah ise ondan insanların en uzak duranı o olurdu...”* (Müslim, ‘Fedail’ 77)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

“Bu (mescidde) gerçekten arınmak isteyen adamlar vardır. Allah da arınmaya çalışanları sever.”

Tevbe 9/108.

Ayette geçen mescidin hangi mescit olduğu konusunda, ilk dönem İslam âlimlerinden nakledilen rivayetler iki noktada toplanır. Bunlardan birine göre maksat Mescid-i Nebevî, diğerine göre Kuba Mescidi'dir. Taberî birinci görüşü destekleyen rivayetleri daha sağlam bulmaktadır (*Taberî, XI, 26-28*). Ayetten de anlaşılacağı gibi, sadece gözle görülen maddi kirler değil günah ve kötülükler gibi manevî kötülükler de pis sayılmış ve müslümanların bunlardan arınmaları istenmiştir. Peygamber (a.s.)'in “*Temizlik imanın yarısıdır*” (Müslim, Tahare 1) buyurması da temizliğin önemini gösterir. Temizliği; beden temizliği, yiyecek temizliği, giyecek temizliği ve çevre temizliği olarak ele almak gerekir.

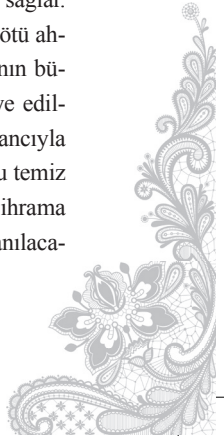
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

الْبُسُوفُ مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضُ، فَإِنَّهَا أَطْهَرُ وَأَطْيَبُ، وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ

“Beyaz renk elbise giyiniz. Çünkü beyaz daha temiz ve daha hoş görünümüdür. Ölülerinizi de beyaz kefeneye sarınız.”

Nesâî, Cenâiz 38, Zînet 97.

Peygamber Efendimiz giyim kuşamda bazı renkleri daha çok tercih etmiş, hem kendisi elbiselerini bu renklerden seçmiş hem de Ashab-ı Kirama tavsiye etmiştir. Beyaz, tercih ettiği renklerin başında gelir. Bu tercihin sebebi, beyaz rengin Hadis-i Şerifte de belirtildiği gibi daha temiz ve daha hoş bir görünümde olmasıdır. Beyaz renk, üzerindeki her çeşit kırı ve pisi başka renklerin hepsinden daha çok ve daha çabuk belli edip gösterdiği için, daha sık yıkama ve giysi değiştirme ihtiyacı hissettirir. Bu ise temizliğin sürekli olmasını sağlar. Ayrıca beyaz renk, iç temizliğine, hilekârlık, insanları aldatma, düşmanlık hissi ve kötü ahlakın her çeşidinden uzak durmaya bir işaret sayılır. Beyaz, bir bakıma fitratı, insanın bütün günahlardan arınmış olarak yaratılışını temsil eder. Beyaz renkli kefenin tavsiye edilmiş olması, İslam fitratı üzere tertemiz doğan insanın, yine bu fitrat üzere tevhid inancıyla Allah'a kavuşmasını temenni anlamı taşımaktadır. Ölen kimse meleklerle ilk defa bu temiz elbise ile karşılaşmış olur. Öte yandan hac esnasında Arafat'ta bütün hacıların beyaz ihrama girmesi, kıyamet günü dirilişten sonra Allah'ın huzurunda aynı giysiler içinde toplanılacağına âdeta temsili bir anlatımdır.

EFENDİMİZİN GİYİM TARZI

Efendimizin yeme içmede olduğu gibi giyim kuşam konusundaki tavsiyeleri de şu rivayette toplanmıştır: “Ey müminler! Gönlünüzce yiyiniz, içiniz ve Allah yolunda sarf ediniz. Ancak israf, kibir ve gurura kaçmayınız.”

Giyim kuşamda kibre kaçmaktan korunmanın nasıl olacağını açıklarken kişinin kendisinin güzel giyinmesi ve güzelliğine özen göstermesinin kibir olmadığını bildirir. Onun öğrettiği ilkeye göre asıl kibir kişinin sahip olduğu nimetleri hazmedemeyerek şımarması ve insanlara tepeden bakmasıdır.

Bir gün huzuruna pejmürde bir kıyafetle gelen sahabesine “Senin malın mülkün var mı?” diye sormuş, “Evet.” cevabını alınca da “Allah sana mal mülk ihsan etmişse, bu ikramın eseri üzerinde görünsün.” buyurmuştur.

Giyim kuşam konusunda Efendimizden bize kadar ulaşan rivayetler topluca dikkate alındığında şu sonuca ulaşılır: İsraktan sakınmak; giyinmeyi kibir, gurur, azamet ve gösteriş vesilesi yapmamak şartıyla kişi içinde bulunduğu sosyal sınıfın imkân ve şartlarına uygun biçimde giyinmelidir. Giyim kuşamın isim yapmak ve ün kazanmak için kullanılması varlık gösterisi şeklinde olabileceği gibi zühd ve takva gösterisi yoluyla da olabilir. İslam âlimlerine göre her iki durum da aynı kapıya çıkar.

Resûlullah Efendimiz, giydikleri elbisede her hangi bir renk üzerinde ısrar etmemiştir. Çeşitli zamanlarda beyaz, siyah, sarı, yeşil ve kırmızı renklerden yapılmış elbiseler giymiştir. Beyaz rengi tercih ve tavsiye etmesine rağmen renk konusunu kişilerin zevklerine bırakmıştır. Cuma ve bayram günlerinde ve yabancı heyetleri kabul ettiği zamanlarda resmi kıyafet diyebileceğimiz özel kıyafetler de kullanmıştır.

Hız. Peygamber her ne zaman yeni bir elbise giyse o elbisenin adını anarak (sarık, gömlek, hırka v.s) “Allahım, bana bunu giydirdiğin için, Sana sonsuz hamdu senalar olsun, Senden onu ve onu giyen azayı hayırlı kılmanı niyaz eder, şerrinden de Sana sığınırım!” diye dua ederdi.

Hayatın her anına bir ölçü getiren Peygamberimizi şair de şöyle över:

*Müjdecim, kurtarıcım, efendim, Peygamberim;
Sana uymayan ölçü Hayat olsa teperim*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ

“Hiç kuşku yok ki Allah onların saklı tuttuklarını da açığa vurduklarını da bilmektedir. O, ululuk taslayanları sevmez.”

Nahl 16/23.

Müslüman olmak için öncelikle kalpten inanmak gerekir. Oysa putperestlerin kibir ve böbürlenme gibi kaba duyguları, Peygamber’in kendilerine bildirdiği konuları tarafsız ve samimi olarak düşünüp gerçeği bulmalarını ve bu suretle kalplerinin imana ulaşmasını engellemektedir. Ayette onların, gerek saklı tuttukları gerekse açığa vurdukları her türlü inanç, düşünce ve davranışlarının Allah’ın bilgisi dahilinde olduğu belirtilmekte, böylece dolaylı olarak bunların hesabını verecekleri bir yargılama zamanının geleceği uyarısında bulunulmaktadır.

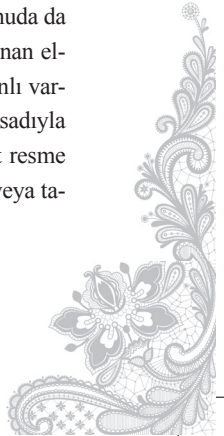
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعْرِ أَسْوَدَ»

Âişe (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (a.s) bir sabah, üzerinde deve semerlerinin resimleri bulunan siyah kıldan dokunmuş desenli bir elbise olduğu halde evden dışarı çıktı.

Müslim, Libâs 36.

Peygamberimiz yün ve pamuktan mamul elbiseler giydiği gibi, kıldan yapılmış elbise de giymiştir. Bu durum, hem kıldan mamul elbise giymenin caizliğine hem de Efendimizin tevazuuna delil sayılır. Her şeyin en azıyla elde edilmesi, en kolay ve maddi değeri en düşük olanıyla iktifa etmesi, onun temel ahlak prensiplerinden biriydi. Ümmetin bu konuda da Resûl-i Ekrem’i örnek alması gerekir. Bu hadis üzerinde cansız eşya resimleri bulunan elbiseleri giymenin bir sakıncası olmadığına delildir. Haram olan resim, ruh sahibi canlı varlıkların resmidir. Zira putlara tapan Arap toplumu, bu nevi suretleri tapınmak maksadıyla yapıyor ve onları kutsal sayıyordu. Böyle bir toplumda Hz. Peygamber’in bu çeşit resme müsamaha göstermesi söz konusu olamazdı. Çünkü her canlı sureti onlara bir putu veya tapınma duygusunu hatırlatıyordu.

VESVESE

Peygamberimizin (a.s) itikâfta olduğu bir gece eşi Safiye annemiz onu ziyarete gelir. Efendimizle bir müddet konuştuktan sonra gitmek üzere kalkar. Peygamberimiz onu uğurlamak için kapıya kadar ona eşlik eder. Tam bu esnada Medineli iki sahabe kapıdan geçmektedir. Peygamberimizi görünce hızlı bir şekilde yürümeye başlarlar. Hz. Peygamber onları görünce yanına çağırır ve: *“Bu kadın Safiye bnt. Huyey’dir”* buyurarak yanındaki kadının eşi olduğunu söyler. Bu davranış karşısında sahabe: *“Sübhanallah”* diyerek şaşkınlıklarını ifade ederler. Bunun üzerine peygamberimiz (a.s): *“Şeytan insanoğlunun içinde kanın dolaştığı gibi dolaşır. Doğrusu şeytanın kalplerinize yanlış düşünceler getirmesinden endişe ettim”* buyurur.

Vesvese, fısıldama, kötü telkinlerde bulunma, karışık sözler söyleme, kuşkulama, şeytan, şeytanın insanın içine attığı sapırtıcı dürtü, faydasız söz, şüphe ve tereddüt manalarına gelir. Kur’an-ı Kerim’de vesvese kavramı beş ayette geçmekte, bunların üçünde şeytanın (el-A’râf 7/20; Taha 20/120; en-Nas 114/5), birinde nefsin (Kâf 50/16) insana sapırtıcı etkisi anlatılmaktadır. Nas suresinde (114/4) kişiyi ısrarla günah işlemeye kışkırtması sebebiyle şeytandan vesvas diye söz edilir.

Nefsimiz ve şeytan öncelikle iman duygularımıza zarar vermeye çalışır. Bu yolla içimize kuşku düşürmeye çalışır. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyuruyor: *“Sizden herhangi birinize şeytan gelir ve ‘şunu böyle kim yarattı, şunu böyle kim yarattı?’ en sonunda ‘Rabbini kim yarattı?’ diye sorarak sürekli vesvese verir. İşte bu raddeye gelince o kişi derhal (şeytandan) Allah’a sığınsın ve vesvesesine son versin.”* (Buhari, ‘Bed’ü’l-halk’ 11) İçimizdeki bu duygularla mücadele etmek sağlam bir imanın neticesidir. Sahabeye Peygamberimiz’e gelerek: ‘İçimizden dile getirmeyi büyük günah saydığımız şeyler (vesveseler) geçiyor.’ Peygamberimiz: *“Hepiniz aynı şeyleri hissediyor musunuz”* diye sorunca evet cevabını aldı. Bunu üzerine: *“İşte bu apaçık bir imandır”* buyurdu. (Müslim, ‘İman’ 209)

İnancımıza zarar vermekten umudunu kesen şeytan bu defa ibadetlerimizde bizi kuşkuya düşürmeye çalışır. Abdestimizde kuşkuya düşürür. Namazımızda bizi zora sokan kuşkuyla rahatsız eder. Bizi ibadetlerimizden soğutmaya gayret eder. Bundan kurtulmanın yolu ise kuşkuyu terk etmek ve yaptıklarımızdan emin olmaktır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ
لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

**“Gurura kapılarak insanlara burun kıvrırma, ortalıkta çalım satarak yürüme;
unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen hiç kimseyi sevmez.”**

Lokman 31/18.

Lokmân (a.s)’ın oğluna yönelttiği öğütlerden biri de, insanın fitratına uymayan gurur ve kibirden uzak durmasıdır. Kibir, önce kişinin inanç dünyasına tesir ederek, hak ve doğruya inanmasına engel olur, Allah’ın birliğine, peygamberlere ve ahiret gününe inananların inançsızlığa kibir yüzünden sürüklendikleri anlaşılmaktadır. İnsanın kendini beğenmesi ve başka insanları aşağılayıcı tutumlarından sakınması gerekir. Çünkü bu olumsuz tutumlar insanı Allah’ın rahmetinden uzaklaştırır.

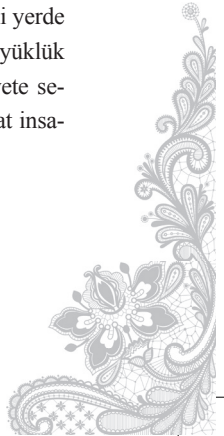
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى مَنْ يَجُرُّ إِزَارَهُ بَطْرًا

“Allah, büyüklük taslayarak elbisesinin eteklerini yerde sürüyen kimsenin kıyamet gününde yüzüne bakmaz.”

Buhâri, Libâs 1, 5; Müslim, Libâs 43.

Hadisimiz büyüklük taslamak, gururlanmak ve kendini beğenmek kastıyla elbisenin eteğini haddinden fazla uzatıp yerde sürümenin yasaklandığı gerçeğini bize öğretmektedir. İnsanlara karşı büyüklük taslama ve kendini beğenme duygusuyla elbisesinin eteklerini yerde sürünecek derecede uzatan kimse büyük günah işlemiş olur. Kibir ve ücub, yani büyüklük taslama ve kendini beğenme, Allah’ın rahmetinden ve bağışlamasından mahrumiyete sebep olur. Bugün ülkemizde erkekler hadiste sayılan türden elbiseler giymezler. Fakat insanın böbürlendiği her türlü elbise hadisin kapsamına girer.

Dini Bilgiler

ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİNDEN: MÜTEKEBBİR

Büyükleme ile büyüklük göstermek arasındaki farkı bilirsiniz. “Bana karşı büyüklendi” dediğimiz zaman yergi; “büyüklük gösterdi” dediğimiz zaman ise övgü ifade ederiz. Gerçekte büyük biri olmadığı halde büyüklük taslayanlar yanında büyüklüğünü mahviyet perdesinin arkasına gizlemiş, hatta büyüklüğünün kendi bile farkında olmayacak denli tevazu kanatlarını indirmiş, toprakla bir olmuş olanlar da vardır.

“Mütekebbir” sıfatı büyüklüğün bu olumlu ve olumsuz anlamlarını içinde barındırır. İnsanlar için kullanıldığında olumsuz olarak büyüklük taslamak; Âlemlerin Rabbi’ne isim olduğunda ise olumlu anlamda, büyüklüğünü göstermek manasındır.

Rabbimiz insanlar hakkında eleştirilecek bir hali ifade eden bu kavramın kendi ismi olduğunu bize ilan ederek (Haşr, 59/23) büyüklüğün O’nun şanından olduğunu, kim hakkı olmayan şekilde büyükleme kalkarsa Allah’ın ona kendi büyüklüğünü göstereceğini ihtar etmiş oluyor. Bu sayede insanların birbirine zulmetmesine sebep olacak bütün farazi büyükleme -daha gün yüzüne çıkmadan- önüne geçiliyor.

Kendini yüksek görmeğe çalışmak hakikatte kendinin iflasına uğraşmak demektir. Çünkü tekebbür denen illet üstün meziyetlerin karakterimizde yer tutmasına engel olur. Gökten inen rahmetin yüksek yerlerde durmayıp engin yerlere dökülmesi gibi.

İnsan Allah’ın takdiriyle bu dünyada diğer insanlara nasip olmamış bir güce ulaşmış olabilir. Eğer bu durum, onda büyükleme, kendini üstün ve her şeye muktedir görme hissine yol açıyorsa, işte orada çöküş başlar. Çünkü bu istigna ve kibir hali insan ego-sunu her türlü uyarıya kapalı hale getirir (kalbin mühürlenmesi). (Bkz. Araf, 7/146 ve Mü’min, 40/35) Oysa Rabbimize mahsus olan kibriya vasfı, iyi düşünüldüğünde insanın muhtemel kibir ve isyanına en ciddi engeldir. Kur’an-ı Kerim’de 18 yerde aynı kökten gelen çeşitli vasıflarla büyüklüğün Allah’a mahsus olduğu anlatılır ve adeta insana “sen kime karşı büyükleniyorsun” denir. Kişinin Hakk’ın büyüklüğüne dair marifeti arttıkça takvası da artar. Allah’ın Mütekebbir oluşunu aklı ve kalbiyle idrak eden birinin bu idrakle aynı anda O’na isyanı imkânsız hale gelir. Bir günah işlediğimiz sırada iman ve akıl nurunun kişiyi terk ettiğini söyleyen hadisler işte bu hali ifade ederler.

Bu ism-i şerif hükmünce insan çalışıp çabalamalı, büyük adam olmalı; fakat hiçbir zaman büyük görünmemeli. Tekebbürden tevazuya sığınmalı. Zaten tevazu ancak, gerçekte büyük olanların gösterebileceği bir ahlaktır.

Müslümana yakışan, insanlar hakkında hüsn-i zan kendisi hakkında ise tevazu sahibi olmaktır. Yunus’un kendisi hakkındaki endişeleri gibi:

*Acep benim bu canım azad ola mı ya Rab
Yoksa yedi Tamu da bana kala mı ya Rab
Yunus kabre vardıkta Munker Nekir geldikte
Bize sual ettikte dilim döne mi ya Rab*

Tamu: Cehennem

AYET-İ KERİME VE MEALİ

هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَتٌ فِي بُطُونِ
أُمّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى

“Sizi topraktan yarattığı zamanki halinizi de, annelerinizin karınlarında cenin olarak bulunduğunuzu da en iyi bilen O’dur. Şu halde kendinizi temize çıkarmayın! Kimin günahıtan sakındığını en iyi bilen O’dur.”

Necm 53/32.

Ayet insanın Allah’ın ilmi ve kudreti karşısındaki aczini iyi kavraması, kendisinin günahsız olabileceği gibi bir yanılgıya ve benlik iddiasına asla kapılmaması için yapılmış bir uyarı anlamı taşır. Nihayet “*Kimin günahıtan sakındığını en iyi bilen O’dur*” anlamına gelen bir cümleyle her bir fert hakkındaki bilginin Allah katında mevcut olduğu, kimsenin ecrinin zayı olmayacağı, dolayısıyla insanların kendi iyiliklerini başka insanlara onaylatma ihtiyaçlarının bulunmadığı veya bu iyiliklerin değerini bulması için kendilerini anlatmaları, övmeleri gerekmediği hatırlatılmış olmaktadır. (Bu konuya ışık tutan bir olay ve Hz. Peygamber’in bir değerlendirmesi için bk. el-Ahkaf 46/9).

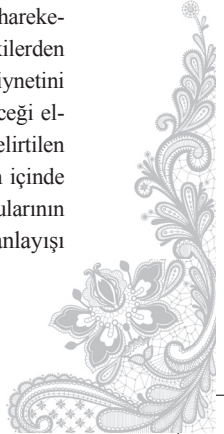
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ تَرَكَ اللَّبَاسَ تَوَاضَعًا لِلَّهِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ دَعَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى
رُءُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيَّرَهُ مِنْ أَيِّ حُلٍّ الْإِيمَانِ شَاءَ يَلْبَسُهَا

“Bir kimse, gücü yettiği halde mütevazı davranarak lüks elbise giymeyi terk ederse, Allah kıyamet gününde o insanı yaratıklarının en başında huzuruna çağırır ve onu iman ehlinin giyeceği elbiselerden dilediğini giymede serbest bırakır.”

Tirmizî, Sıfatu'l-kıyâmet 39.

Tevazu, kibrin yani başkalarına karşı büyüklük taslama ve kendini beğenmenin zıddıdır. Bir kimse gücü yettiği, hatta giyilmesi haram kılınmadığı halde, sadece Allah huzurunda onun mah-lûkatına karşı mütevazı görünmek düşüncesiyle, kumaşı kıymetli, dokuması gösterişli ve fiyatı pahalı elbise giymeyen kimsenin Allah katında mükâfâtı büyük olacaktır. Çünkü bu kişi, bu hareketiyle Allah korkusunu öne geçirmiş, Allah katındaki makamın dünyadaki makam ve mevkilerden daha üstün olduğunu kabul etmiş, ahirette nail olacaklarının yanında dünyanın süsü ve ziynetini küçük görmüştür. Bu sebeple de Allah ona kıyamet gününde, iman ehlinin cennette giyeceği elbiselerden dilediğini giyme hakkını vermiştir ki, bu en büyük mükâfattır. Hadisimizde belirtilen bu büyük ahiret sevabına nail oluşun bir diğer sebebi, o kimsenin bu davranışıyla toplum içinde çok daha basitini bile bulmaya güç yetiremeyen insanların kıskançlık ve düşmanlık duygularının ortaya çıkmasına meydan vermemesi ve sosyal dengeyi korumak için üstün bir ahlak anlayışı sergileyerek örnek bir hareket tarzı ortaya koymasıdır.

AİLE YUVASI

“Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.” (Rum, 30/21) Bu ayet-i kerime ailenin hangi temeller üzerine kurulacağına, hangi atmosfer altında devam edeceğine ışık tutmaktadır. Birbirlerine yabancı iki kişinin bir akit ile bir araya gelip sevgi ve muhabbet ile hayatlarını paylaşmaya söz vermesi en önemli kararlardan biridir. İnsan nesli bu merhamet yuvasında doğar, gelişir ve büyür. Bu yuvadan ruhen ve bedenen sağlıklı büyüyen nesil geleceğe sağlam adımlarla yürür.

Mutlu bir beraberliğin devamı için her iki tarafın katlanması gereken fedakârlıklar ve yerine getirmesi gereken görevleri vardır. Öncelikle eş seçiminde dikkatli olmak mutlu bir yuvanın önemli ön şartıdır. Eşin seçiminde riayet edilecek kıstasların geçici değil kalıcı nitelikte olması gerekir. Bunun için en önemli özellik karakter yapısıdır. Peygamberimiz (a.s) eş seçimi hakkında şöyle buyuruyor: *“Kadın dört şey için nikâhlanır: Zenginliği için, soyu için, güzelliği için ve dini için. Sen dindar olanı seç. Aksi takdirde fakır u zaruret içinde kalırsın”* (Buhari, ‘Nikâh’ 16) Dini hassasiyeti olan eş, sorumluluğunun farkındadır. Görevlerinin bilincindedir. Eşinin huzuruna katkı sağlar.

Evliliğin dinin yarısı olduğunu belirten hadis-i şerifin mesajı aynı zamanda eşimizin, dinimizin yarısını tamamlaya vesile olan bir nimet olduğuna işaret eder. Bu derece dini ve dünyevi faziletlere sebep olan kişilerin birbirlerini anlamaları fevkalade önemlidir. Eşler bir diğerini kendine benzetme gayreti içine girmemelidir. Kadının farklı yaratılışı, erkeğin de farklı bir yaratılışı vardır. İlgileri, merakları farklıdır. Aile yuvası içinde güç gösterisi yapılacak bir mücadele alanı değil; bir birlerini anlayan eşlerin, ortak hedefe doğru yol alan, gerektiğinde yekdiğerinin kararlarına uymayı da erdem bilen uyumlu insanların saadet devşirdiği merhamet yurduudur.

Eşlerin uyum ve anlayış içinde hayatlarını sürdürdüğü yuvada büyüyen nesil de evlenme hususunda istekli olur. İçinde büyüdüğü huzuru ve mutluluğu geleceğe taşıyacak evlilik kararları almaktan tereddüd etmezler. Aksi durumda huzursuz bir ortamda yetişen bireylerin evlilik konusunda güvenle karar almaları zordur.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا

“Büyüklenerek O’na kulluktan geri duranların hepsini, Allah yakında huzuruna toplayacaktır.”

Nisâ 4/172.

Allah, zatına dua ve ibadet edilmesini istemekte; büyüklenerek kulluktan kaçınanların, “küçülmüş kimseler olarak” cehenneme gireceklerini (Müminûn, 40/60) haber vermektedir. Buna karşılık Allah’a ibadette büyüklük göstermeyen melekler övülerek, insanlar da bu harekete teşvik edilmektedir (Arâf, 7/206; Enbiyâ, 21 / 19). Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur: “Allah şöyle buyurdu: “Büyüklük ve azamet örtümdür. Bu bakımdan bunlardan biriyle kim bana nizaâ kalkışırsa, onu ateşe atarım.” (Ebû Dâvud Libâs, 25)

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ

“Şüphesiz ki Allah, verdiği nimetinin eserini kulunun üzerinde görmekten hoşlanır.”

Tirmizî, Edeb 54; Ebû Dâvud, Libâs 14.

İslam, tevazu adı altında cimrilik ve pejmürdeliğe izin vermez. İşte Allah’ın kullarına verdiği nimetlerinin eserini onların üzerinde görmeyi istemesinin anlamı, kibir ve kendini beğenmişlik gibi ifrat, cimrilik ve süflilik gibi tefrit oluşu sebebiyle haram kılınan davranışlardan sakınılmasıdır. Dinimizin her konuda önem verdiği orta yolu tutmak suretiyle, temiz, düzenli ve başkalarına örnek olacak tarzda giyinmekten Cenâb-ı Hak hoşnut olur. Çünkü güzelce giyinmeye gücü yeten zengin bir insanın, fakir gibi giyinmesi ve onu görenlerde kendisine zekât ve sadaka verme hissi uyandıracak bir intiba bırakması câiz olmaz. Bunun aksine, fakir bir insanın haddini fazlaca aşarak giydikleriyle insanlar üzerinde zengin hissi uyandırması ve görenlerin o kişiden zekât ve sadaka beklentisi içine girecekleri tarzda bir görüntü sergilemesi de câiz değildir.

VERİCİ OLAN: VEHHÂB

Yüceler Yücesi Rabbimizin “Vehhâb” ismi O’nun kullarına sınırsız ve kesintisiz ikramlarını anlatır. “Hibe” kökünden mübalağa ve tekerrür ifade eden bir kalıptır. Bolluk ve süreklilik ifade eder. En ufak ve önemsiz şeylerden en büyük ve mühim hâcetlere kadar her şeyin hududsuz, kayıtsız, şartsız hakiki vericisi sadece Allah’tır. Bu nedenle bir şey isteneceğinde O’ndan istenir, ihtiyaçlar O’na arz edilir, O’ndan başkasına bel bağlanmaz.

Evet, Vehhâb olan Allah hiç bir karşılık almadan verir; ama kendi istediği şekilde ve zamanda... Çünkü O’nun veriş bir görev karşılığında hak edilmiş ücretler değil, her şeyi bilen (Alîm) ve her yaptığını bir hikmete göre yapan (Hakîm) bir Tanrı’nın ihsanıdır. O’nun ilmine ve hikmetine güvenenler O’nun verdikleri (ve vermedikleri) konusunda “neden” diye hesap sormazlar, itiraz etmezler.

Kur’an’da Aziz ve Vehhâb isimlerinin bir arada gelmesi manidardır (Sad 38/9). Rabbimizin bizatihi Aziz olması, O’nun hibelerinin izzet kazanmak amacıyla olmadığını gösterdiği gibi, Vehhâb ismine vasıta kılınan kullara da kendilerinin izzetini etraflarına verdikleriyle sağlamaya kalkmamaları hatırlatılır ve zımnen ihsanda bulunulan kişilerin izzetini korumaya dikkat etmeleri istenir. Vericilikle izzet arasındaki ilişki birine bir şey verebilmenin giderek imkânsızlaştığı fakirlikte insana en zor gelenin bu verememe hali olmasıyla da anlaşılır. Kişisel mahrumiyetlerden çok çoluk çocuğunun ihtiyaç ve isteklerini karşılayamama, veren el olmaktan alan el olmaya düşme, fakirliğin insan ruhunu en çok acıtan yanıdır.

İnsanlar arasında vermeyi seven ve başarabilen kişiler Allah’ın Vehhâb isminin tecellisine mazhurdur. Onlara o imkânları bağışlayan Allah olduğu gibi, verene verme muhabbetini, alana faydalanma kudretini bağışlayan da O’dur.

Vermenin ruhu iyileştiren, ona saygınlığını yeniden kazandırarak onaran gücünü bilen ârifler yüzyıllar boyunca tekkelerde hiçbir şey almadan vermeyi bir nefis terbiyesi ve terapi yöntemi olarak kullanmışlardır. Günümüzde gelişen nörobiyolojik araştırmalarda da başkalarını mutlu etmenin bireyin kendi beyinde mutlulukla ilgili hormon ve enzimleri salgılattığını, fedakâr olmanın kısa vadeli bir zevki terk edip uzun vadeli bir zevke ulaşmayı sağladığını göstermiş ve başkaları hakkında kaygı hissetmenin insan olmanın ölçütü olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Yunus ne güzel söyler:

*Bir hastaya vardın ise bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele Hak şarabın içmiş gibi
Bir miskini gördün ise bir eskice verdin ise
Yarın anda sana gele Hak libasın biçmiş gibi*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

“Andolsun ki vaktiyle Lokmân’a şu hikmeti vermiştik: “Allah’a şükret, O’na şükreden kendi iyiliği için şükretmiş olur; nankörlük eden de bilmelidir ki Allah’ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, O her türlü övgüye layıktır.”

Lokman 31/12.

Şükür, verilen herhangi bir nimetten dolayı, bu nimeti verene karşı söz, fiil veya kalb ile gösterilen saygı ve karşılık, iyiliğin kıymetini bilme ve iyilik yapana bu hissi gösterme, nimet ve iyiliği anıp sahibini övme. Hamd ve medh kelimeleri mana itibarıyla şükür kelimesine yakındır. Bazı âlimler, bilhassa hamd ile şükürün aynı anlamda olduğunu söylemişlerdir. Farklı görüş belirterek bunların ayrı şeyler olduğunu söyleyen âlimler de olmuştur. Özellikle hamdin daha geniş bir anlam içerdiği ve şükür de içine aldığı söylenebilir. Fatıha Suresi’nin tefsirinde, Hz. Muhammed (a.s): “*Elhamdü lillahi Rabbilâlemin*” dediğin zaman, muhakkak ki Allah’a şükretmiş olursun.” diyerek hamdin şükür de içerdiğini ifade etmiştir. Söz ile hamd edildiğinde bu aynı zamanda şükürün başı sayılır. Nitekim Hz. Muhammed (a.s); “*Hamd, şükürün başıdır. Allah’a hamd etmeyen, O’na şükretmemiş sayılır*” demek suretiyle, bu hususa açıklık getirmiştir. Hamd ile şükürün ikisinde de kast edilen, nimeti verendir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اسْتَجَدَّ ثَوْبًا سَمَاءَ بِاسْمِهِ إِمَّا
قَمِيصًا، أَوْ عِمَامَةً ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ أَسْأَلُكَ مِنْ
خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا ضَمِنَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ، وَشَرِّ مَا ضَمِنَ لَهُ»

Resûlullah (a.s) yeni bir elbise giydiği zaman, sarık, gömlek, ridâ gibi giydiği şeyin adını anarak şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Hamd sana mahsustur. Onu bana sen giydirdin. Senden onu hayırlı kılmanı ve yapılışına uygun kullanmanın hayrını nasip etmeni dilerim. Şerrinden ve yaratılış gayesi dışında kullanılmasının şerrinden de sana sığınırım.”

Ebû Dâvud, Libâs 1; Tirmizî, Libâs 28.

Peygamber Efendimiz, Cenâb-ı Hakk’ın ihsan ettiği her nimete karşı hamdini ve şükürünü daima yerine getirirdi. Bizlere de bunu tavsiye buyurmuşlar ve nerede nasıl dua edeceğimizi öğretmişlerdir. Üzerimize giydiğimiz elbise, gömlek, hırka, başımıza örttüğümüz sarık veya serpuş, ayağımıza giydiğimiz çorap, ayakkabı ve ihtiyaç duyduğumuz her çeşit giyim eşyası, insanoğluna verilen nimetlerin en önemlilerindendir. Çünkü onlar olmadan tesettürümüzü sağlayamayız, soğuktan ve sıcaktan korunamayız, ruhi ve bedeni hastalıklardan kurtulamayız. İşte her nimete olduğu gibi özellikle böyle bir nimeti lütfeden Rabbimize karşı hamd ve şükür vazifemizi yerine getirmemiz üzerimize bir vecibedir. Ayrıca Peygamberimiz, yeni bir elbiseyi ilk defa cuma günü giyerdi. Çünkü cuma günü, müminler için haftalık bayram kabul edilir. Efendimiz her zaman temiz ve özenli giyinirdi, ama özellikle bayram günlerinde en yeni ve en kıymetli elbiselerini giyerdi. Peygamberimiz, gücü yetenlerin yeni elbiseler giymelerini tavsiye ederdi.

ÇOCUĞA İSİM KOYMA

Peygamberimiz (a.s) ahirete irtihal etmeden birkaç ay önce hicretin onuncu yılı Rebiulevvel ayında Halid b. Velid'i bir grup Müslüman ile birlikte Necranlı Haris b. Ka'boğulları'na göndermiş ve onları İslam'a davet etmişti. Onlar bu daveti kabul ederek müslüman olmuşlar, Resûlullah'ın yanına gelip inandıklarını ikrar etmişlerdi. Heyetin içinde Ebu Şüreyh el-Harisi de bulunuyordu. Resûlullah, ona 'hüküm sahibi' manasına gelen 'Ebu'l-Hakem' künyesiyle seslenildiğini duymuş ve bu hitap hoşuna gitmemişti. Peygamberimiz (a.s) onu yanına çağırmış ve şöyle demişti: *"Muhakkak ki, yegâne hüküm sahibi Allah'tır. Hükümleri belirleyen de sonuçlandıran da O'dur. Sen niye Ebu'l-Hakem künyesiyle çağrılıyorsun?"* diye sordu. O da kavmim bir anlaşmazlığa düşünce bana gelir ben de aralarında hüküm veririm. Her iki taraf da razı olur. Kavmi içinde böyle bir itibarının olması Resûlullah'ın hoşuna gitmekle birlikte bu künye ile anılmasından hoşnut olmamıştı. Adama kaç çocuğu olduğunu sordu. Onun Şüreyh, Müslim ve Abdullah isminde üç çocuğu olduğunu öğrenince büyük çocuğun ismini seçip ona Ebu Şüreyh künyesini verdi. (Ebu Davud, 'Edeb' 62)

Hayatta bize bahsedilen en değerli varlıklardan birisi de çocuklarımızdır. Onlar bizim hayatımıza girdiğinde hayallerimizin, düşüncelerimizin ve geleceğe dair planlarımızın yönü onlara döner. Adeta onlar için yaşarız. İstikametimizi onların geleceği üzerine belirleriz. Daha dünyaya gelmeden büyük bir heyecan kaplar ruhumuzu. Dünyaya geldikten sonra en güzel, en müstesna isimleri bulmaya çalışırız. Ad koyma en çok zihnimizi meşgul eden hadiselerden biridir. Aile ve akrabaların her bir ferdi bir şekilde fikir beyan etmek ister. Seçilecek ismin güzel bir manasının olması başta gelen kıstaslardandır. Peygamberimiz (a.s) de ismin manasına önem vermiş bazı isimleri değiştirmiştir.

Müslümanlar olarak koyacağımız isimlerin Allah'ın zatına has isimlerden olmamasına dikkat etmemiz gerekir. Sadece Allah'ın kudretine işaret eden, Allah'a has fiilleri çağrıştıran isimlerden olmamalıdır. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi Resûlullah bu tür isimleri değiştirmiştir. İsimler kötü ve çirkin manaları çağrıştıracak bir anlama gelmemelidir. Savaş manasına gelen "harb" ismini Peygamberimiz değiştirmiştir. İsimleri koyarken bir kültüre sahip olduğumuzu ve kadim medeniyetin temsilcisi olduğumuzu da göz önünde bulundurmak gerekir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

“Hamd göklerde ve yerde ne varsa hepsinin sahibi olan Allah’a mahsustur; ahirette de hamd yalnız O’na özgüdür. Hikmetle yöneten, her şeyden haberdar olan O’dur.”

Sebe 34/1.

Dilimizdeki “övmek” ve “teşekkür etmek” kelimeleriyle bir ölçüde karşılanabilen *hamd*, evrendeki bütün varlıkların yegâne yaratıcısı ve sâhibi olan Yüce Allah’a mahsustur. Ayette âhirette de hamd etmenin Allah’a mahsus olduğu belirtilerek dünya hayatındaki sınavın sona ermesinden sonra da, O’na hamd etmenin en büyük huzur kaynağı olmaya devam edeceğine ve orada müminlerin şükür anlamında hamd etmeyi sürdüreceklerine işaret edilmiştir. Nitekim Kur’an’da müminlerin cennetteki hayatı tasvir edilirken, Allah’a hamd ifadesini dillerinden düşürmeyecekleri (el-A‘râf-7/43; Fâtır 35/34; ez-Zümer 39/74) ve dualarını da hep “*El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn*” şeklinde bitirecekleri (Yûnus 10/10) belirtilmiştir.

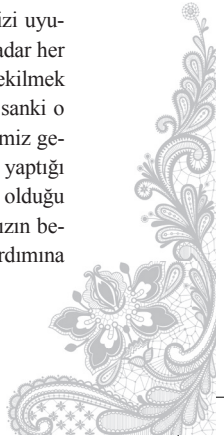
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ قَالَ: «اللَّهُمَّ
بِاسْمِكَ أَحْيَا، وَبِاسْمِكَ أَمُوتُ» وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا، وَإِلَيْهِ النُّشُورُ»

Resûlullah (a.s) geceleyin uyumak istediğinde yatağına yatar ve “Allah’ım! Senin isminle ölür, senin isminle dirilirim” derdi. Uykudan uyandığı zaman da “Bizi öldürdükten sonra diriltten Allah’a hamdolsun. Diriltmek sadece O’na mahsustur” buyururdu.

Buhârî, Daavât 7,8,16. Ayrıca bk. Müslim, Zikr 59.

Peygamberimiz yatağına yatığında sağ elini yine sağ yanağının altına koyarak uyurlardı. Ölümün kardeşi olan uykuya yattığımızda, uyanırken yaptığımız bütün işlerle âlakamız kesilir. Artık ne ölmek ne de yeniden hayata dönmek bizim gücümüz ve kudretimiz dahilinde değildir. Allah bizi uykudan sonra uyandırıp yeniden nasıl hayata döndürüyorsa ve biz bunu ölüm gelip çatıncaya kadar her gün nasıl yaşıyorsak, öldükten sonra da kıyamet gününde Allah’ın huzurunda toplanıp hesaba çekilmek üzere aynen uzun bir uykudan uyanır gibi diriltileceğiz. İşte uyku bize bunları hatırlatıyorsa, sanki o geceyi ibadetle geçirmiş gibi oluruz; çünkü bu çeşit bir tefekkürün de ibadet sayıldığını bilmemiz gerekir. O halde her gece yatağına yatarken ve uykudan kalkarken Resûl-i Ekrem Efendimizin yaptığı bu duaları biz de tekrar etmeliyiz. Uyumadan önce yaptığımız dua, yaptığımız her hayırlı işin olduğu gibi geçirdiğimiz günün sonunu da Allah’a hamd ve şükürle bitirmemiz gerektiğine inanmamızın belirtisidir. Uykudan uyanınca yaptığımız dua ise, bizi sanki ölümden sonra diriltten Allah’ın yardımına ihtiyacımızın samimi bir göstergesidir.

DUALARA KARŞILIK VEREN

Kimsenin karşılayamacağı arzu ve isteklerimiz vardır. Bize sınırsız hayal gücü verilmiş ama imkânlarımız hayallerimize ulaşmada çoğu zaman yetersiz kalmıştır. İnsan hayallerine ulaşmak için çeşitli yollar dener, olmadık kapılar çalar. Şirk de çoğu zaman bu arayışların yanlış adreslerde sonuçlanmasından doğar. Oysa Yaratıcımızın Mucîb ismi asıl istenilecek mercinin Yüce Allah olduğunu, çünkü her isteğe sadece O'nun cevap vereceğini bildirir (Bakara 2/186).

Rabbimiz kullarının her vesileyle kendisine başvurmasını ister; her şeyi kendisinden istemelerinden hoşnut olur (Mü'min 40/60). Hatta “*De ki: Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin?*” (Furkan 25/77) buyurarak O'nun katındaki tüm değerimizin dualarımızdan geçtiğini söyler.

Duaya devam edebilmek Rabbimizin ikram ve ihsânıyla mümkün olmaktadır. Yakarışlarımızı bir işiten ve dikkate alan olmasa nasıl dua edebiliriz ki? Rabbimiz dua edenlerin dualarına icabet edeceğini garanti etmiştir. Allah hem kullarına yakın hem de onların yalvarışlarına cevap veren bir Rab'dir. O yakın olup da elinden bir şey gelmeyen veya güçlü olup da yakın olmayanların faydasızlığından beridir.

Burada dikkate alınması gereken şey, cevap vermenin illa da duada istenen şeyin aynıyla kabul edileceği anlamına gelmediğidir. Duaya mutlaka cevap verilir, fakat makamın hikmeti neyi iktiza ederse cevap o şekilde gelir. İsterse talep edilen şeyin aynısını, isterse daha iyisini verir. Dilerse o duayı ahiret için kabul eder, dünyada neticesi görülmez. Vermek istediğini bazen kulları vasıtasıyla bazen de akıl sır ermeyen yollarla verir. Velhasıl, Allah'ın her kuluna ayrı bir muamelesi vardır. Kula yaraşan istemektir. Ondan sonra Hak kendisi hakkında ne muamele ederse ona memnuniyetle razı ve teslim olmaktır.

Şair de bize bu minvalde şöyle nasihat eder:

*Verirler “Ben acizim, kudret senin!” dedikçe,
Verenin şanı büyük, sen iste istedikçe!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا
عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

“Şimdi (düşünün, önünü görmeden), yüzüstü sürünen mi hedefe erişir, yoksa doğru yolda düzgün yürüyen mi?”

Mülk 67/22.

Bu ayet-i kerimede nefis ve şeytanlara uyarak bâtil yollarda giden inkârcı nankör ile hak yolda yürüyen mümin temsili olarak karşılaştırılmakta, bunlardan hangisinin hedefine daha güvenli olarak ve şaşmadan ulaşacağı anlatılmaktadır. Dünyada inkârcıların içine düştüğü psikolojik durum ve ahirette de çekecekleri cezanın şekli dikkatlere sunulmaktadır. Ahireti inkâr edenler, psikolojik bir delil ile ikna edilirler: İnsan yaratılışı gereği tehlikeden kaçır. Hatta onda bir, yirmide bir tehlike ihtimali olsa bile o yoldan gitmek istemez. Fayda ve menfaatini garantilemek ister. Cenab-ı Allah ona şunu hatırlatır: Ahirete inanırsan, dümdüz yolda güven içinde elini kolunu sallaya sallaya yolda ilerlersin. Ama ahireti inkâr edenin işi çok zordur; âdetâ yüzüstü sürünerek yol almaya çalışan gibidir. Hiç insan böyle olmak ister mi? Her an yakalanma tehlikesi ve endişesi ile firarî duruma düşmek ister mi?

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ طَحْفَةَ الْغِفَارِيِّ فَبَيْنَمَا أَنَا مُضْطَجِعٌ فِي الْمَسْجِدِ مِنَ السَّحَرِ
عَلَى بَطْنِي إِذَا رَجُلٌ يُحَرِّكُنِي بِرِجْلِهِ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذِهِ ضِجْعَةٌ
يُبْغِضُهَا اللَّهُ» قَالَ: فَتَنَظَرْتُ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Tihfe el-Gıfârî (r.a): Bir ara ben mescidde yüzükoyun yatmıştım. Baktım ki bir adam beni ayağıyla kımdatıyor ve “bu, Allah’ın kızgınlığına sebep olan bir yatış tarzıdır” diyor. Bir de ne göreyim? O Resûlullah (a.s) değil mi!

Ebü Dâvud, Edeb 95. Ayrıca bk. Tirmizî, Edeb 2.

İslam âlimleri, yüzünü, karnını ve göğsünü yere koyarak yüzükoyun yatmanın yasaklanmış olduğunu ve Resûl-i Ekrem’in sünnetine uymadığını belirtirler. Yüz ve göğüs insanın en kıymetli iki uzvu olup, Allah’a secde hali dışında onları yere koymak ve üzerine kaplanmak iyi bir davranış olarak kabul edilmez. Yine bu tarz yatış, insanın mide ve kalp gibi organlarına da zararlıdır. Bir rivayette de “cehennemliklerin yatış tarzı” olarak nitelendirilmiştir. Netice itibarıyla, Efendimizin sakındırdığı bu yatış biçiminden uzak durmak bizler için en uygun ve doğru yoldur.

KARABORSACILIK

Sözlükte hakkını yemek, kötü davranmak; kıtlaştırmak, tedavülden çekmek, istiflemek, tekeline almak anlamlarındaki hakr kökünden türeyen ihtikâr, ticaret malını pahalılaştırması gayesiyle istifleyip piyasaya arzını geciktirmek manasına gelmektedir. Aynı kökten gelen hükr ve hükre kelimeleri de ihtikâr anlamında kullanılmaktadır. (DİA, İhtikâr) Kazancını karşılık beklemeden muhtaçlara ibadet hazzı ile ulaştıran müslümanın sadece daha fazla para kazanmak için insanları zarara uğratması, piyasaya sıkıntı vermesi düşünülemez. Müslüman böyle bir ahlaki çöküntünün içinde olmaz. Hangi müslüman vicdanı, fiyatı artırmak için içinde yaşadığı topluma zarar verir. Peygamberimiz (a.s): *“Karaborsacılık yapan günahkâr olur”* (Müslim, ‘Müsakat’ 129) buyurarak bu tutumun vahametini açıklamaktadır.

İhtiyaç duyduğu zamanda insanları mağdur ve mahrum edenler Allah’ın merhametinden mahrum kalır. Nitekim bu konuda Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: *“Kim bir yiyecek maddesini kırk gün saklarsa, o kişi Allah Teâlâ’dan uzaklaştığı gibi, Allah Teâlâ da ondan uzaklaşır. Bir bölgenin insanları, aralarında aç bir kimse varken sabahlar iseler, Allah’ın himayesi onlardan uzak olur.”* (Müsned, II/32) Karaborsacılık sadece insanlara maddi zarar vermez. Bencilliğin, menfaatperestliğin yaygınlaşmasına yol açar. Bunun neticesi olarak huzursuzluk ve toplumsal barış hasar görür. Karşılıklı güven duygusu zedelenir. Hayatın ve kazancın bereketi yok olur. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyurur: *“İnsanlara satmak üzere mal getiren rızıklandırılır. Malını stoklayıp karaborsaya düşüren ise lanetlenir.”* (İbn Mace, ‘Ticaret’ 6)

Karaborsacılık sadece gıda maddeleriyle sınırlı değildir. Toplumun hayatını devam ettirmesi için ihtiyaç duyduğu her metanın, fiyat artışı gayesiyle stoklanıp piyasaya sürülmemesi bu kapsama girer. Zira günümüzde insanları yaşadığı yerlere göre zaruri ihtiyaç kalemleri değişiklik gösterir. Köydeki bir insanın hayati ihtiyaçları ile metropollerde yaşayanların hayati ihtiyaçlarında öncelik sıralaması farklı olabilir. Günümüzde gıdanın yanı sıra inşaat, sağlık, ulaşım, haberleşme, bilişim ve enerji alanlarında da karaborsacılıkla karşılaşmaktadır. Bu alanlardaki karaborsacılık da geniş halk kitlelerine zarar vermektedir. Bu açıdan bakıldığında karaborsacılık kapsamını genişletmek dinimizin gayesine ters düşmez.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيْ النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ
يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

“Gündüzün iki tarafında, gecenin de gündüze yakın saatlerinde namaz kılın. Şüphesiz ki iyilikler kötülükleri yok eder. İşte bu, öğüt almak isteyenler için bir hatırlatmadır.”

Hud 11/114.

Hasene, iyilik, güzellik, sevap, iyi âkıbet, iyi söz, iyi iş ve nimettir. Arapça’da iyiliğin ve güzelliğin her türünü anlatmak için kullanılan bir kelimedir. Karşıtı, suç, kötülük, günah demek olan seyyiedir. Ayette geçen hasenâttan maksat beş vakit kılınan namazdır. Beş vakit kılınan namaz, namaz aralarında işlenen küçük günahlara keffârettir. Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurur: “*Ne dersiniz? Şayet birinin kapısında bol sulu bir nehir olsa, her gün onda beş kere yıkansa, onda kirden bir şey bırakır mı?*” Aşhab “Hayır hiç bir şey bırakmaz” dediler. Hz. Peygamber de şöyle buyurdu: “*İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah Teâla bununla günah ve hataları siler*” (Müslîm, mesâcîd, 284). Hasenât: “*Subhânallah ve l’hamdülillah ve lâilâhe illallah vallahu ekber*” kelimelerini tesbih etmektir diye de tefsir edilmiştir (Kurtubî, el Câmiu li-Ahkâmî'l-Kur'an, IX, 110).

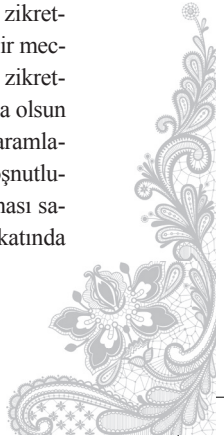
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ قَعَدَ مَقْعَدًا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ تَرَةً، وَمَنْ
اضْطَجَعَ مَضْجَعًا، لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ تَرَةً

“Bir kimse bir mecliste oturur da orada Allah Teâlâ’nın ismini anmazsa, Allah’a karşı eksik bir iş yapmış, bir günah işlemiş olur. Bir kimse yatağa yatar da orada Allah Teâlâ’yı zikretmezse, yine eksik bir iş yapmış, bir günah işlemiş olur.”

Ebü Dâvud, Edeb 25.

Müslümanlar, bulundukları her yerde Allah’ı hatırlamak, anmak, O’nun adını zikretmekle mükellef kıldıklarının şuuru içinde olmalıdırlar. Bu yer, içinde bulundukları bir meclis veya yatıp uyuyacakları yatakları da olsa böyledir. Dua, Allah’ı anmanın ve O’nu zikretmenin en mükemmel şekli olan ibadetlerden biridir. Müslümanlar hangi sebeple olursa olsun bir araya geldiklerinde, Allah rızasına uygun hareket ederler. Meclisleri de içinde haramların ve günahların olmadığı, helaller ve sevapların işlendiği meclisler olur. Allah’ın hoşnutluğunu kazanmaya vesile olan her davranış, faydalı her söz ve iş O’nun zikri ve anılması sayılır. Böyle olmayan sözler ve işlerin ise kimseye bir fayda sağlamayacağı ve Allah katında da bir sevabı olmayacağı her akli başında insanın bildiği gerçeklerdendir.

PEYGAMBER EFENDİMİZİN İBADET HAYATI

Peygamber Efendimiz (a.s) ibadeti, bir şükürün ifâsı olarak kabul etmiştir. Bizlerin tahammül edemeyeceği ölçüde çok ibadet etmesi karşısında bazı sahabe, gelmiş geçmiş bütün günahları affedildiği halde neden bu kadar çok ibadet ettiğine hayret etmişler, o da “Öyle ama Rabbime şükreden bir kul da mı olmayayım?” diye cevap vermiştir. Efendimiz, her şeyde olduğu gibi, ibadette de azlığa veya çokluğa değil, sebat ve devamlılığa önem vermiştir. Ayrıca Efendimiz ibadet uğruna ailevi ve sosyal sorumlulukların ihmal edilmesini de hoş görmemiş, vakti çok iyi planlayarak bütün sorumlulukların bir denge içinde yerine getirilmesini istemiştir.

Hz. Peygamber’in gece ibadetlerine başta hanımları olmak üzere, bazı yakınları ve bir kısım ashab-ı kiram da şahit olmuştur. Bir gece Peygamberimizin arkasında namaza duran Abdullah b. Mes’ud, namazın uzunluğundan dolayı neredeyse oturup kalacağını aktarır. Kaynaklarda onun gece ibadetlerinin uzunluğu ve güzelliği konusunda sayısız rivayet vardır. Buna ilaveten ‘gündüzün gençlik zamanı’ diye nitelediği kuşluk vaktinde de nafile olarak namaz kılmış ve o vak-
tin sema kapılarının açıldığı ve amellerin dergah-ı izzete sunulduğu bir an olduğunu söylemiştir. Farzlar dışındaki namazları evinde kılmaya özen göstermiş, içinde namaz kılınmayan evleri kabristana benzetmiştir.

Efendimiz Ramazan ayı dışında hiçbir ayı tamamen oruçlu geçirmemiş fakat pazartesi ve Perşembe günlerinde oruçlu olmaya önem vermiştir. Ayrıca her ayın 13, 14, 15. günleri de oruç tutmuş ve Aşura günü ile Şevval ayında da oruç tutmayı tavsiye etmiştir.

Güzel bir sese sahip olan Hz. Peygamber Kur’an-ı Kerim’i tertil üzere (ağır ağır, tane tane) okumuş ve Kur’an’ı hüznle okumayı ve saygıyla dinlemeyi tavsiye etmiştir. O Kur’an okumayı sevdiği gibi dinlemeyi de sever ve zaman zaman kendisine Kur’an okunmasını isterdi.

Hz. Peygamber her vesile ile Rabbine dua ve niyaz etmiş, dilinden zikir hiç eksik olmamıştır. O, yatarken, kalkarken, bir yere girerken, bir yerden çıkarken, kısacası her sebeple dua etmiş, bu suretle Rabbi ile ilişkisini daimi kılmıştır.

Nafile ibadetler vuslata ermek için sürekli bir arayıştır. Yunus’unki gibi:

*Dağlar ile taşlar ile çağırayım Mevlam seni
Seherlerde kuşlar ile çağırayım Mevlam seni
Hamd u şükruallah ile vâsf-ı kulhuvallah ile
Daima zikrullah ile çağırayım Mevlam seni
Yunus okur diller ile ol kumru bülbüller ile
Hakk’ı seven kullar ile çağırayım Mevlam seni*